

SEPPÖ ILMARI KALLIO

HALIMAAN ASEMAKYLÄ

KANGASALAN ASEMAN HISTORIAA

KANGASALAN ASEMASEUDUN OMAKOTIYHDISTYS RY.

**SEPPO ILMARI KALLIO
KANGASALAN ASEMAN HISTORIAA**

HALIMAAN ASEMAKYLÄ

KANGASALAN ASEMASEUDUN OMAKOTIYHDISTYS RY.

Alkuperäisteos:
HALIMAAN ASEMAKYLÄ Kangasalan Aseman historiaa
© Seppo Ilmari Kallio 1995
Kustantaja: Kangasalan Asemaseudun Omakotiyhdistys ry.
Paino: Kirjapaino Hermes Oy, Tampere 1995
ISBN 952-90-6153-6

Sisällysluettelo

Saatteeksi.....	4
Ensin oli Halimaankorpi.....	5
Rautatie tulee Halimaahan.....	6
Halimaan majatalot.....	10
Kievarikyydistä linja-autoon.....	12
Sotamies Blikst - eräs asemalainen.....	14
Lamminrahkan polttoturvetehdas.....	15
Asemakylä vuoden 1915 pitäjänkartassa.....	17
Vapausota.....	19
Halimaan saha.....	20
Sahanisännät rakensivat asemakylää.....	23
Niemen talo Asarin paikalla.....	25
Aseman ensimmäinen ruokakauppa ja Niskan perhe.....	26
Aseman kauppapuodit.....	28
Kahvilat ja baarit.....	30
Kyröläisen kauppapuutarha.....	30
Rantaniemi ja Laatukarmi.....	31
Metsä-Virta, Kalmisto-Virta on Asemapellontien päässä.....	32
Lottia ja muita naisia.....	35
Asemalla talvi- ja jatkosodan aikana.....	36
Aseman VPK.....	39
Asemalainen Seela Sella.....	41
Hengellinen elämä.....	46
Aseman koulu.....	47
Aseman koulussa 1960-luvulla.....	48
Halimaasta ja muista nimistä.....	50
Asumaton peräjärvi.....	52
Junni, Junninnotko, Junninmäki ja Kyötikkälän mäkituvat.....	53
Kyötikkälä ja Metsäkulma.....	54
Aseman omakotiyhdistyksen perustamisesta ja sen ensimmäisistä vuosista.....	55
Sata kehityksen vuotta Halimaan asemakylässä.....	57
Valokuvia Asemalta.....	60
Tunnettuja asemalaisnimiä.....	66
Lähteet.....	67
Markku Hovilan kuvaamat asemalaiset ikkunat.....	68

Saatteeksi

Kangasalan Kuvataiteen Ystävät ry. julkaisi vuonna 1979 kirjan Sua katson synnyinseutu, jossa esiteltiin pitäjäämme sen omien kuvataiteilijoiden silmin. Ansiokas teos muuten, mutta siinä ei ollut sanan sanaa, ei kuvan kuvaa Kangasalan asemasta eikä asemakylästä. Asemalainen taidemaalari ja graafikko Kauko Rantala ja minä emme siitä pitäneet. Pisti ihan vihaksi. Rupesimme suunnittelemaan Sua katson synnyinseutu kakkosta, jossa olisi ollut kuvia ja tekstiä pelkästään Asemasta. Kaukon piti tehdä kuvat ja minun tekstit. Mutta pelkäksi puheeksi se silloin jäi. Kauko Rantala kuolikin sitten vuonna 1981.

Kirjan tekeminen Asemasta oli kuitenkin mielessäni vuodesta toiseen. Kunnes vihdoinkin vuonna 1992 Asemaseudun Omakotiyhdistys ry:n 20-vuotisjuhlassa haaveesta näytti tulevan totta. Yhdistys oli päättänyt tilata minulta Aseman historiikin.

Tässä tämä nyt sitten on.

Halimaan asemakylä -kirja ei pyri olemaan varsinainen historiankirja, ei mitenkään kovin tieteellinen. Siinä on vain juttuja Halimaan korpeen syntyneestä asemakylästä niiltä sadalta vuodelta, jotka kylä on ollut olemassa.

Halimaan asemakylä -kirja on kylän vanhojen talojen ja niissä asuneiden ihmisten historiaa. Näitä vanhoja taloja on enää hyvin vähän jäljellä, ei niitä kaiken kaikkiaan ole ollut paria kymmentä enempää, mutta niissä ovat tapahtuneet Aseman tapahtumat. Tässä yhteydessä joudutaan yhä uudelleen ja uudelleen palaamaan johonkin samaan taloon ja sen vaiheisiin. Joskus se ehkä vaikuttaa saman asian toistamiselta. Tästä johtuen lähes jokainen juttu on oma erillinen tarinansa, ne voidaan lukea erikseen muista riippumatta.

Lausun kiitokseni Asemaseudun Omakotiyhdistykselle, joka on mahdollistanut tämän teoksen painattamisen. Ja kiitän kaikkia asemalaisia, jotka ovat auttaneet minua työssäni materiaalin keräämisessä. Erikoisesti kiitän haastattelemani Paavo Lehtistä sekä Maire ja Eero Paavolaa, entisiä asemalaisia Toini Mankaa (o.s. Niska), Inga Ikäheimosta (o.s. Kaltio) sekä Maija-Leena ja Anna-Liisa Niemeä.

Tarkoitukseni oli tehdä tämä kirja painovalmiiksi asti vuosi sitten hankkimallani tietokoneella, mutta kyllästyin koneen kanssa möheltämiseen, en ollut oikein päässyt sinuksi sen kanssa. Siksi vein koka homman kuvineen, teksteineen kirjapaino Hermekseen jatkotoimenpiteitä varten. Se koitui tämän kirjan pelastukseksi, sillä kohta sen jälkeen, torstain, lokakuun 20. päivän vastaisena yönä minun taloni paloi Kangasalan Aseman Viinimäessä. Menetin kaiken, mitä minun kotonani oli. Pelkät alushousut jalassa selvisin ulos palavasta rakennuksesta.

Antti-poikani koira Bella herätti minut, mutta se jäi itse liekkeihin. Se ei tullut mukaani, kun pakenin palavasta rakennuksesta. Se meni rakennuksen toiseen päähän oman koirani Ronin luo. Molemmat kuolivat.

Haluan nyt omistaa tämän kirjan pelastajalleni, urhealle Bellalle, sekä Ronille.

Tässä samassa yhteydessä haluan kiittää kaikkia hyviä asemalaisia ja muita, jotka ovat tukeneet minua henkisesti ja aineellisesti onnettomuudessani.

KIITOS KAIKILLE.

Tilapäisessä asunnossani Kangasalan Pikonlinnassa maaliskuussa 1995

Seppo Ilmari Kallio

Ensin oli Halimaankorpi

Kangasalan asemakylä, Asema, Asemaseutu syntyi Halimaankorpeen Tampereen-Vaasan radan valmistuttua.

Halimaankorpena on jo vuosisatoja tunnettu asumaton, soinen ja kallioinen metsäalue Vesijärven ja Aitolahden välillä. Luonnollinen kulkutie Halimaankorpeen oli Suinulan tieltä Vesijärven kohdalta, josta Lintuniittyjä pitkin Lintuvuoren ja Kaakonkallion ohi päästiin Halimaanjärvelle.

Halimaankorpi oli kirkonkylän ja muun Kangasalan talojen takamaita, useiden kilometrien pituisia, kapeita palstoja. Nykyiset Aseman talot kuuluvat aina virallisesti siihen kylään, jonka entiselle maalle ne on rakennettu. Esimerkiksi sen ja sen talo kuuluu Tarpilan kylään, kun taas hänen naapurinsa Herttualaan.

Sorolan kartanolla oli ja on edelleenkin maa-alueita Halimaassa. Niinpä kartano rakennuttikin lähinnä metsänvartijansa asunnoksi torpan Halimaahan. Rakentaja ja sen ensimmäinen asukas oli Saarinen-niminen mies. Hänen mukaansa on saanut nimensä Saarisen vuori, jonka kupeessa mökki saunoineen oli vielä viisi- ja kuusikymmenlukujen taitteen aikoihin. Halimaan pysäkin rakennukset nousivat Saarisen torpan välittömään läheisyyteen.

Rautatie tulee Halimaahan

Suomessa on ollut Rautateitä 1860-luvulta alkaen. Ensimmäinen rataosuus valmistui Helsingin ja Hämeenlinnan välille, toinen Riihimäeltä Pietariin ja kolmas Hämeenlinnasta Tampereelle. Neljäs rataosuus Tampereelta Vaasaan, silloiseen Nikolainkaupunkiin tuli ajankohtaiseksi 1870-luvun lopulla.

Kulkisiko uusi rata Näsijärven itä- vai länsipuolitse, oli radan suunnitteluvaiheen tärkeimpiä kysymyksiä. Kummallakin vaihtoehdolla oli omat kannattajansa. Itäisen suunnan kannalla olivat Mäntän tehtaiden perustaja G.A. Serlachius sekä valtiopäivämies ja Liuksialan kartanon omistaja Agathon Meurman. Vaasan ja Pohjanmaan meriliikenne tulisi näin kytkeä sisämaan alueisiin.

Päätös itäisen vaihtoehdon hyväksi tehtiin vuonna 1879. Rata tuli näin kulkemaan parin kymmenen kilometrin matkan Kangasalan alueilla. Kansa rupesikin kutsumaan tätä radan koukkausta pitäjäämme Meurmanin mutkaksi. Sillä selvä koukkaushan se on. Tunnettua on, että Vaasan rata lähtee Tampereelta ensin etelään, sitten kaakkoon, itään ja koilliseen ja vasta pitäjän pohjoisilla raja-alueilla se muuttuu etelä-pohjoissuuntaiseksi kääntyäkseen lopulta koilliseen kohti Vaasaa.

Radan rakentaminen aloitettiin välittömästi sen jälkeen, kun päätös sen suunnasta oli tehty. Työllistäjänä radanrakennus oli huomattava, sillä se sattui juuri 1880-luvun katovuosiksi. Ratatöistä maksettiin huippupalkkoja, ja rakennustyöstä hyötyivät myös ratavarren asukkaat. He saivat lisätuloja elintarvikkeiden myynnistä ja vuokraa luonaan yöpyviltä ratatyömiehiltä.

Parin kolmen kilometrin mittaisen Halimaankorven kohdalla radan rakentajat saivat tulla omillaan toimeen, kun asutut seudut olivat useiden kilometrien päässä. Yönsä ratatyömiehet viettivät katetuissa maakuopissa, joiden jäänteitä on vieläkin näkyvissä siellä täällä Asemalla.

Tampereen-Vaasan rata valmistui vuonna 1882 ja otettiin virallisesti käyttöön seuraavana vuonna. Rata kulki nyt Kangasalan ja Halimaankorven kautta. Alueen keskeisen Halimaanjärven se ylitti maasiltaa pitkin. Vain ahdas aaloppi jäi pitämään yhteyttä järven kahden osan välillä.

Kangasalan ensimmäiset junasuorituspaikat olivat Suinulan asema ja Siitaman seisake. Siitama oli Kangasalaa 1920-luvulle asti, jolloin se liitettiin Oriveteen. Kuitenkin jo kohta radan valmistumisen jälkeen ruvettiin puuhaamaan pysäkkiä myös Halimaankorpeen. Hanke herätti vastustusta, mutta se kuitenkin toteutettiin. Ennen pitkää Halimaa ohitti matkustajamäärissä Suinulan aseman, olihan Kirkolta Halimaahan tuntuvasti lyhyempi matka kuin Suinulaan.

Kun Halimaan seisakkeesta tuli vilkas liikennepaikka, kunnassa toivottiin sen muuttamista asemaksi. Vuonna 1895 kunnan esitys toteutuikin ja uutta asemaa ryhdyttiin rakentamaan nykyiselle paikalleen. Siihen aikaan useimmat asemarakennukset tehtiin tyyppipiirustusten mukaan, mutta arkkitehti Bruno F. Granholm laati piirustukset varta vasten Kangasalan asemalle. Asemarakennus sekä asuntola ja monet sen ulkorakennukset valmistuivat vuonna 1898. Rakennusryhmä muodostikin erittäin tyylikkään kokonaisuuden.

Alkuperäinen asemarakennus oli pienempi kuin nykyinen. Siihen lisättiin odotussalisiipi laajoine kuisteineen 1920-luvulla. Samalla alkuperäisen rakennuksen koristeita pelkistettiin. Tästä syystä Kangasalan asema ei Museoviraston luokittelussa kuulu kaikkein korkeimpaan ryhmään.

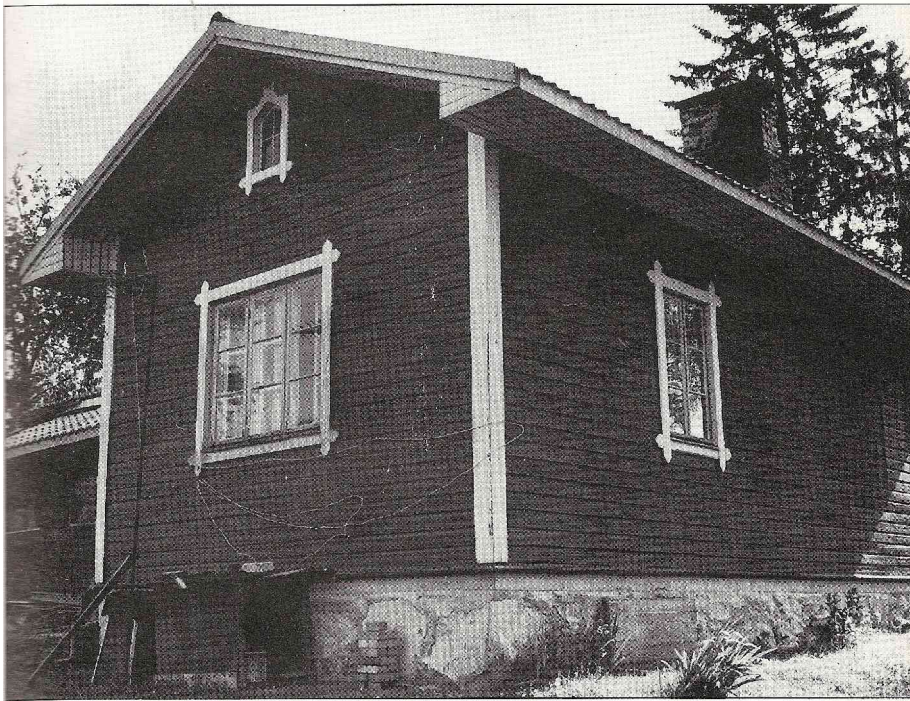
Kangasalan aseman valmistumisen aikoihin suunniteltiin uutta, Tampereelta Lahteen suuntautuvaa rataa. Kangasala kannatti hanketta ja lupasi sen edistämiseen 15 000 markkaa. Suunnitelmien mukaan se olisi eronnut Vaasan radasta Vatialassa tai Halimaassa, seuraava asema olisi ollut Kangasalan kirkolla ja Kaivantoon olisi tullut seisake. Hanketta vastusti kuitenkin Hämeenlinna, joka puuhasi ratayhteyttä Hämeenlinnasta Lahteen. Kangasalan-Lahden rata jäi pelkäksi haaveeksi.

Kangasalan aseman valmistuttua liikenne kasvoi jatkuvasti. Vuonna 1900 matkustajamäärä oli 16 098, viittä vuotta myöhemmin 19 079 sekä 1910 26 569 ja 1920 36 512. Suinulan kohdalla

Kangasalan asemasta kehittyi pieni rautatieyhdyskunta, jossa ennen ensimmäistä maailmansotaa asui 24 rautatieläistä.

Halimaan pysäkkirakennus on edelleen pystyssä. Kangasalan aseman valmistuttua vuonna 1898 se on ollut mm. ratamestarien virka-asuntona. Nykyisin se on yksityisomistuksessa. Yli 100-vuotiaan rakennuksen arvokkaasta rautatieperinteestä kertovat vain kuvassa näkyvien kolmen ikkunan vuorilaudat. - Kangasalan Sanomien arkisto.

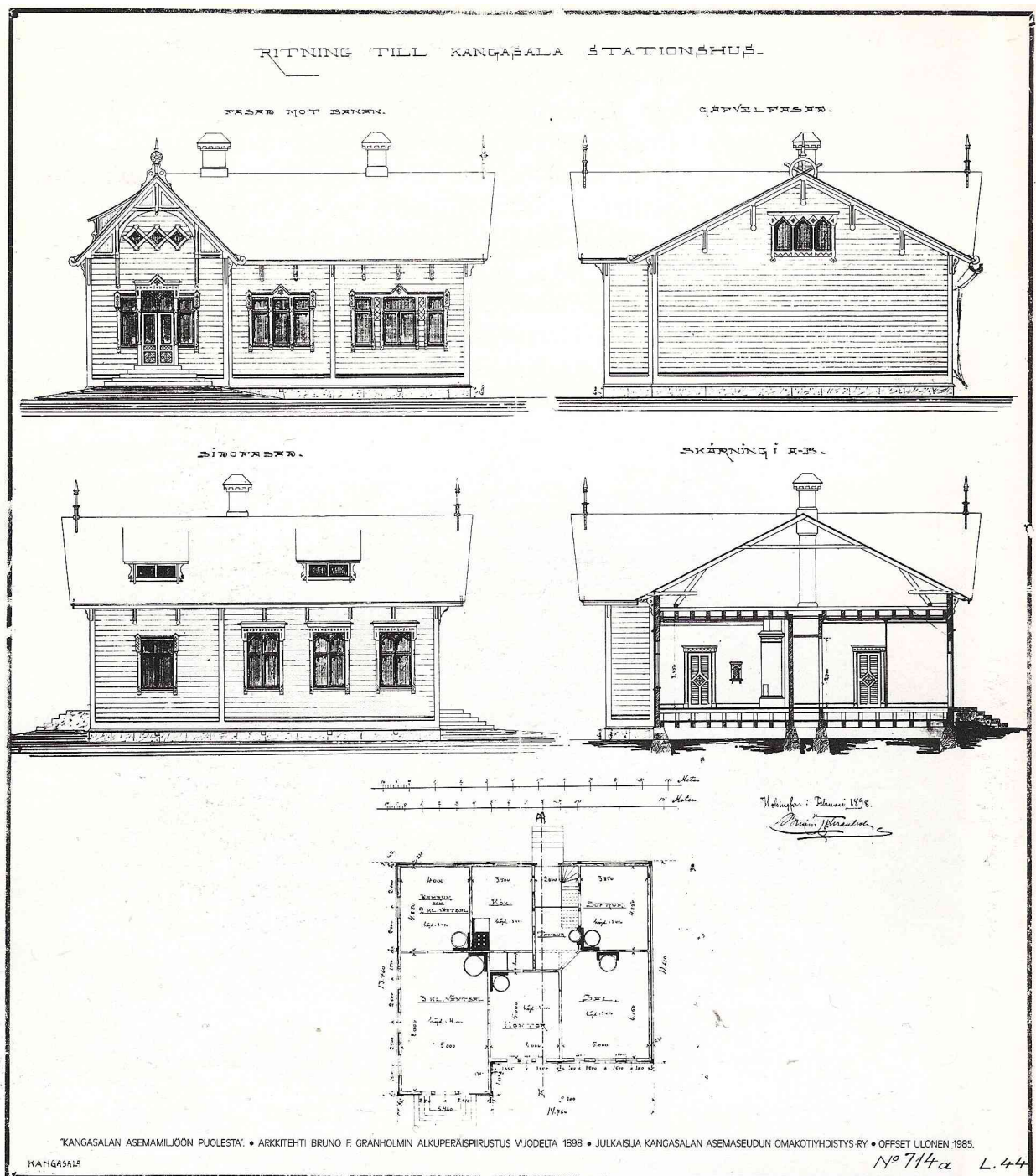
Tampere-Tammerfors

Kangasalan Asema. — Kangasal Station.

Hanna Hyöä!
Onnellista matkaa vuodelle ja terveyttä teille
kaikille! Maria W. N. Väinö

Kangasalan asema vanhan postikortin mukaan. Kortin kuva lienee otettu viime vuosisadan lopussa tai ihan tämän vuosisadan alussa päätellen sekä kortin postimerkistä (itse leimasta ei saa selvää) että vasemmassa takana näkyvästä rakennuksesta. Se on Halimaan pysäkin aikainen kihlakunnan kestäkievari vanhalla paikallaan jokin aika sitten käytöstä poistetun pohjoisen ylikäytävän pielessä. Uuden aseman valmistumisen (1898) jälkeen kievarirakennus siirrettiin kylän nykyisen kaupan paikalle.

Rautatiearkkitehti Bruno F Granholmin piirustukset Kangasalan asemaa varten. Nykyiset odotushuone ja avokuisti lisättiin 1920-luvulla. Piirroksessa sisäänkäynti suoraan odotushuoneeseen, joka muutettiin toimistoksi. Alkuperäinen toimisto liitettiin asemapäällikön asuinhuoneistoon. Piirroksessa 3lk odotushuoneen takana 2lk odotushuone oli samalla naistenhuone. Sittemmin posti.

Halimaan majatalot

Vuonna 1884 rakennettiin alkujaan yksityisin voimin tie Mäntyveräjältä Halimaan seisakkeelle. Samana vuonna oli Mäntyveräjältä valmistunut tie Tavelan ja Korvenperän kautta Aitolahdentielle. Mäntyveräjän-Halimaan välisen tien loppuosa on nykyinen Karjasillantie.

Tämän tien varteen jokin aika sitten käytöstä poistetun Kangasalan pohjoispuoleisen ylikäytävän pieleen, nykyisen Lindgrenin tontille rakennettiin kihlakunnan reservikievari. Tämä tapahtui vuonna 1895. Se oli silloisen Kangasalan neljäs kestikievari, muut olivat Huutijärvellä, Kirkonkylässä ja Suinulassa. Halimaan kestikievarin pitäjäksi otettiin Kalle Rantala Saarikylästä.

Kun uusi asema rakennettiin, kihlakunnan majatalo siirrettiin lähemmäksi sitä nykyisen kaupan paikalle. Kalle Rantala luopui kihlakunnan majatalon isännyydestä ja rakensi itselleen oman majatalon, Kangasalan asemalla oli näin kaksi majoituslaitosta, kihlakunnan kestikievari ja yksityinen Rantalan majatalo. Ilmeisesti asiakkaita riitti kumpaankin niin kauan kuin kestikievarit ja niihin liittyvät kyydityselvollisuudet olivat olemassa.

Kaksikymmenluvulla kihlakunnan majatalo siirrettiin Heinosen taloon Karjasillantien ja Asematien risteyksessä. Nykyisen rakennuksen omistavat Ruotsissa asuvat Sauli ja Maila Toivonen. He pitävät talossa vuokralaisia. Vanha Halimaan pysäkin tie kulki tämän talon pihan läpi. Nykyiset Karjasillantien ja Asematien väliset yhdystienpätkät ovat paljon myöhemmin rakennettuja.

Kihlakunnan majatalonpito annettiin huutokaupalla kolmeksi tai viideksi vuodeksi. Väinö Säpyskä, joka piti kihlakunnan majataloa Asemalla vuosina 1914-1924 kertoo eräässä viisi- ja kuusikymmenlukujen taitteessa ilmestyneessä lehtihaastattelussa, että valtio maksoi silloin majatalonpitäjälle noin 800 mk vuodessa sekä myöhemmin rahanarvon alennuttua kymmenkertaisen summan.

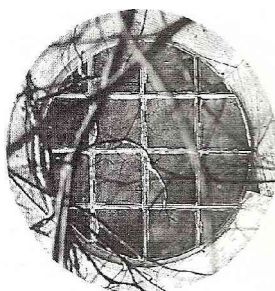
Majatalon pitäjän velvollisuuksiin kuului pitää kaksi huonetta matkustajille sekä kaksi kyytihevosta, joilla tuli suorittaa kaksi vakinaista ja kaksi ylimääräistä kyytiä kirkolle. Väinö Säpyskä ajoi itse hevosta, lisäksi hänellä oli apunaan pari kolme kyytipoikaa. Taksa kuuden kilometrin mittaiselta Kirkonkylänmatkalta oli 84 penniä, mutta myöhemmin sekin nousi 10 markkaan.

Majatalo- ja kyydityslaitos loppui kolmikymmenluvun alkupuolella. Yksityiset majatalot olivat asia erikseen, mutta ei täälläkään Rantalan majatalon pitäminen kannattanut enää linja- ja yksityisautoilun lisääntyä.

Kaksi kuvaa entisestä Rantalan majatalorakennuksesta. Ylempi on 1970-luvulta, jolloin kuisti oli vielä vanhassa asussaan. Alemmassa kuvassa on rakennus kuvattu Karjasillantien puolelta 1980-luvun lopulla. - Valokuvaajat Rakel Majuri ja Iris Jokipii.

Kievarikyydistä linja-autoon

Oma maantiekuljetusmuotonsa ovat olleet postilinjat, jotka kuljettivat myös matkustajia. Höyrykoneen keksiminen ja sen jälkeen rautatie vasta toivat varsinaisen joukkoliikenteen maakuljetuksiin.

Kun Kangasala sai rautatien ja matkustajamäärät ensin Halimaan pysäkillä ja myöhemmin Kangasalan asemalla alkoivat kasvaa, huomattiin, etteivät kestikievarikyyti ja omat hevoset pelkästään riittäneet. Niinpä, kun Kangasalan Lepokoti vuonna 1909 valmistui, tuli aiheelliseksi edullisen ja mukavan kuljetuksen järjestäminen rautatieasemalta. Liuksialan Jalmari Meurman ja Sorolan Axel Molin saivat aikaan säännöllisen linjaliikenteen Kangasalan aseman ja kirkonkylän välille.

Linjalla liikennöitiin useita vuoroja päivässä dilisanssilla, kahden hevosen vetämillä nelipyöräisillä vaunuilla. Sen sisäpuolen kiertäville penkeille ja ajajan viereen voitiin ottaa kerralla yhteensä toistakymmentä matkustajaa. Ensimmäisten yrittäjien dilisanssi liikennöi vuoteen 1913.

Seuraavat yrittäjät linjalla olivat Kalle Norrman ja hänen isänsä Kustaa Noormarkku. He ajoivat kumpikin omaan laskuunsa. Vuonna 1916 Aseman-Kirkonkylän linja siirtyi Aseman kihlakunnan kievarin isännälle Väinö Säpyskälle.

Dilisanssi kuljetti Asemalle ja Asemalta suurimman osan sen tasaista vauhtia kasvavasta matkustajamäärästä. Osa tuli kuitenkin omilla hevosillaan. Hevoset jäivät Aseman kahden majatalon talleihin hoidettaviksi matkan ajaksi. Normaalit kestikievarikyydit toimivat tietenkin edelleen.

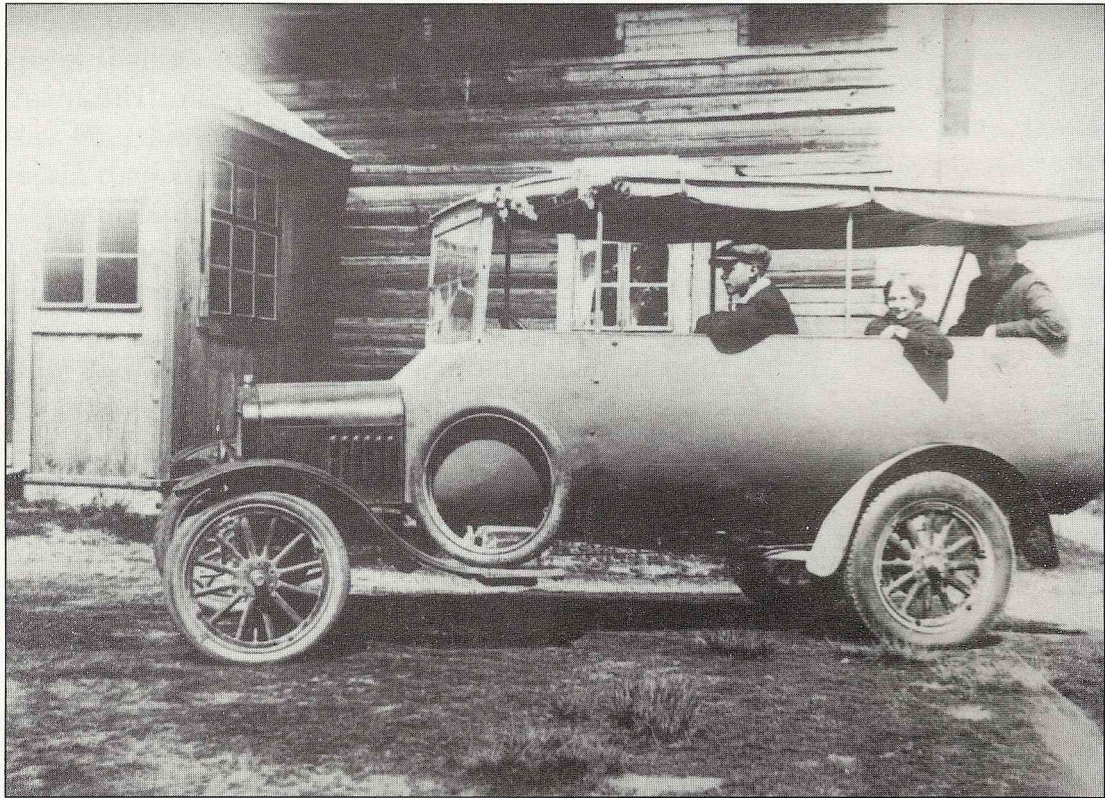
Kylässä ei sen ensimmäisten vuosikymmenten aikana ollut kauppaa. Junalla asioitiin Tampereen ja dilisanssilla Kirkonkylän kaupoissa. Dilisanssi suoritti myös tavarakuljetuksia asiakkaan laskuun.

Dilisanssiaikaa elettiin kylässä vuoteen 1923, jolloin Väinö Säpyskä ja Ilmari Sadonoja alkoivat ajaa kirkonkylän ja rautatieaseman väliä Ford-merkkisen kuorma-auton rungolle tehdyllä linja-autolla.

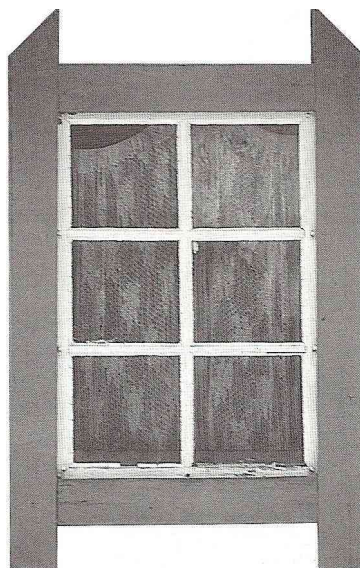

Kangasalan Lepokodin valmistumisen jälkeen vuonna 1909 Liuksialan Jalmari Meurman ja Sorolan Axel Molin alkoivat liikennöidä asemalle dilisanssilla, kahden hevosen vetämillä nelipyöräisillä vaunuilla. - Valokuva Suomen Kuvalehti 20/1934 - Pentti Keskisen kokoelmat.

Väinö Säpyskän Aseman ja Kirkonkylän välillä liikennöinyt linja-auto. Kuva otettu Rantalan majatalon edessä vuonna 1923. - Ossi Säpyskän valokuvakokoelma.

Sotamies Blikst - eräs asemalainen

Kangasalan Aseman satavuotiseen historiaan mahtuu monenmoista kulkijaa, asemalaisia persoonallisuuksia laidasta laitaan.

Varmasti omalaatuisimpiin asemalaispersoonallisuuksiin kuuluu entinen sotamies Johan Kustaanpoika Blikst, joka myöhemmin käytti sukunimeä Haavisto. Hän asui joitakin vuosia Asemalla 1900-luvun alussa.

Sotamies Johan Blikst syntyi Kangasalla vuonna 1871 ja asui eri puolilla pitäjää koko ikänsä lukuunottamatta seitsemän vuoden ajanjaksoa Suomen Rakuunarykmentissä Lappeenrannassa vuosina 1892-99. Hänen olisi kuulunut palvella vain kolme vuotta, mutta aresti- ja vankilareissut toivat yli toisen mokoman lisää.

Johan Blikst oli oman aikansa häirikkö ja kepposten tekijä. Hänen toilauksensa tulivat niin tunnetuksi, että niistä julkaistiin tuolle ajalle tyypillinen vihkonen nimeltä Suomen rakuuna Johan Blikstin elämänkerta.

Kun Blikst vapautui rakuunarykmentistä, hän rakensi pirtin Asematien varteen nykyiselle Saaren tontille. Rakennustarpeet hän kuljetti kelkalla kirkolta rakennuspaikalle. Hän eleli Asemalla viitisentoista vuotta vaimonsa Kustaavan kanssa. Avioliiton hän oli solminut joulukuussa 1900.

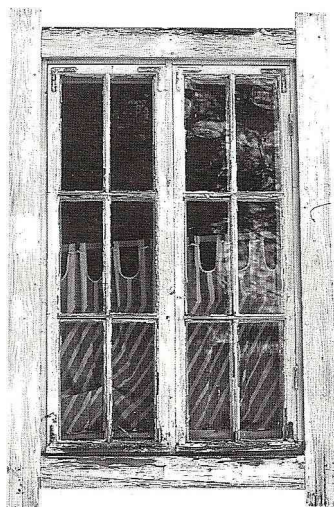
Johan Blikstin Asemalla asumisesta ei ole muita tietoja kuin sen päätös: hänen pirttinsä palaminen.

Vaimo Kustaava valitteli, että tuvassa oli luteita ja torakoita aivan tuhottomasti. Blikst keksi ongelmaan aivan yksinkertaisen ratkaisun, hän tuikkasi pirttinsä tuleen ja meni vaimonsa kanssa läheiselle mäelle katselemaan roihua. Mukaan otettiin evääksi syötävä taikinapytty.

Tulipalo sattui vuonna 1915. Tiedossa ei ole, millaisen rangaistuksen Blikst sai tuhopoltostaan, vai saiko ollenkaan. Kustaava ainakin erosi hänestä ja muutti pois pitäjästä. Kai hän sai lopulta tarpeekseen hullusta miehestään.

Mutta oliko Johan Blikst hullu? Sitä mieltä ei ollut aikoinaan rakuunarykmentin lääkäri. Tämä oli antanut sotamies Blikstistä lausunnon, jonka mukaan: "Ei hän ole hullu, mutta ylenannettu".

Pirttinsä polton jälkeen hän eleli vielä Kangasalla ja kertoi markan maksusta kepposistaan Lappeenrannan Rakuunarykmentissä. Hän kuoli vuonna 1929.

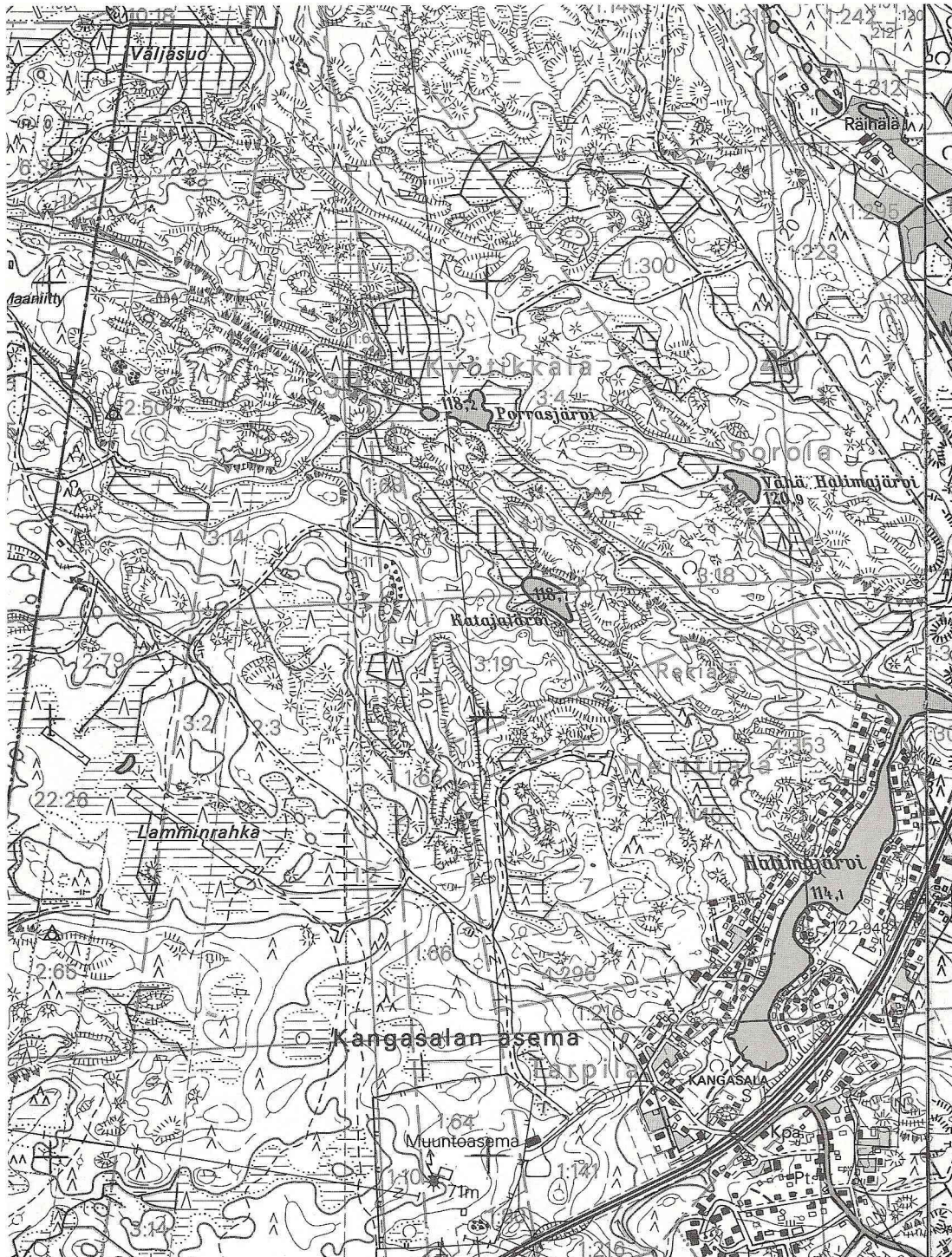

Lamminrahkan polttoturvetehdas

Lamminrahkan suo sijaitsee puolentoista kilometrin päässä Halimajärven eteläpäästä Aitolahteen päin. Suo on kapeahko, vajaan kilometrin mittainen ja paikka paikoin erittäin upottava.

Äkkikatsomalta se nykyisin vaikuttaa hyvinkin luonnontilaiselta, mutta huolellisempi tarkastelu osoittaa, ettei asia ihan näin olekaan. Suon kummastakin päästä lähtee viivasuorat, syvät ojat, jotka sitten jatkuvat luonnonojina, toinen Halimajärveen ja toinen Halimasjärveen. Lamminrahka toimii näin vedenjakajana, sillä Halimajärvihän laskee Vesijärveen ja Halimasjärvi Näsijärveen.

Lamminrahkan suo, jossa Finlaysonin polttoturvetehdas oli viime vuosisadan vaihteen aikoina. Kartalla näkyvät vielä (kuten myös luonnossa) luoteiskaakkoissuuntaiset kuivatusojat.

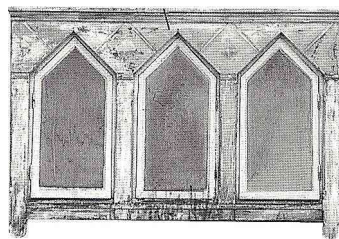
Lamminrahkalla oli vuosisadan vaihteen aikoihin Finlaysonin polttoturvetehdas. Se oli ensimmäisiä yrityksiä polttoturpeen teolliseksi valmistamiseksi maassamme.

Puun hinta oli noussut 1890-luvulla ja siksi piti etsiä uusia polttoaineratkaisuja. Aloitteentekijä Finlaysonilla oli isännöitsijä Christian Bruun. Vatialan taloilta ostettiin 34 hehtaarin suuruinen Lamminkorven alue.

Laitoksen rakentaminen aloitettiin vuonna 1898 agronomi Johan Bäckströmin johdolla. Suon reunalle rakennettiin 35 metrin pituinen asuinrakennus sadalle työntekijälle. Se oli jaettu miesten ja naisten osastoihin. Siinä oli myös keittiö ja toimisto. Lisäksi rakennettiin konehuone, tiilisavupiippu höyrykeskusta varten ja talli.

Suolta rakennettiin puolentoista kilometrin pituinen kapearaiteinen rata Olkahisiin. Sen päähän tehtiin kivilaituri. Suon kuivattamiseksi kaivettiin mainitut, vielä näkyvissä olevat viemärit, jotka olivat kaksi metriä syvät ja loivareunaiset. Turvealue palstoitettiin 30 metriä leveisiin sarkoihin. Höyrykone sekä turvekone kuljetettiin suolle talvikelillä. Turvekone oli kiskoilla liikkuva ja sitä käytettiin höyrykeskuksen tuottamalla sähköllä. Turve lapioitiin turvekuopista nostureihin. Nämä siirsivät sen koneeseen, josta turve tuli ulos tiilikiven kokoisina tiiviinä kappaleina. Valmiit turvebriketit kuljetettiin junavaunuilla laivarantaan, josta ne edelleen vietiin proomuilla Finlaysonille. Täydet vaunut kulkivat alkuvauhdin saatuaan itsestään myötämaata Näsijärven rantaan. Korkeusero oli siinä 25 metriä. Tyhjät vaunut hinattiin hevosilla takaisin ylös Lamminrahkalle.

Tehdas oli toiminta-aikanaan melkoinen työllistäjä sekä kangasalalaisille että ympäristöpitäjäläisille, mutta se ei jäänyt kuitenkaan pitkäikäiseksi. Vuonna 1905 tehdasrakennukset paloivat ja koko toiminta osoittautui lopulta kannattamattomaksi. Joukko tamperelaisia teollisuusmiehiä osti laitteet ja alueen. Ennen ensimmäistä maailmansotaa toiminta pysähtyi kuitenkin lopullisesti, ja koneet kuljetettiin pois. Tulipalossa säilyneet rakennelmat purettiin. Lopun siivoustyön teki luonto niin, että vain hyvällä tahdolla voi kuvitella Lamminrahkalla olleen vajaa vuosisata sitten hyvinkin vilkasta elämää.

Asemakylä vuoden 1915 pitäjänkartassa

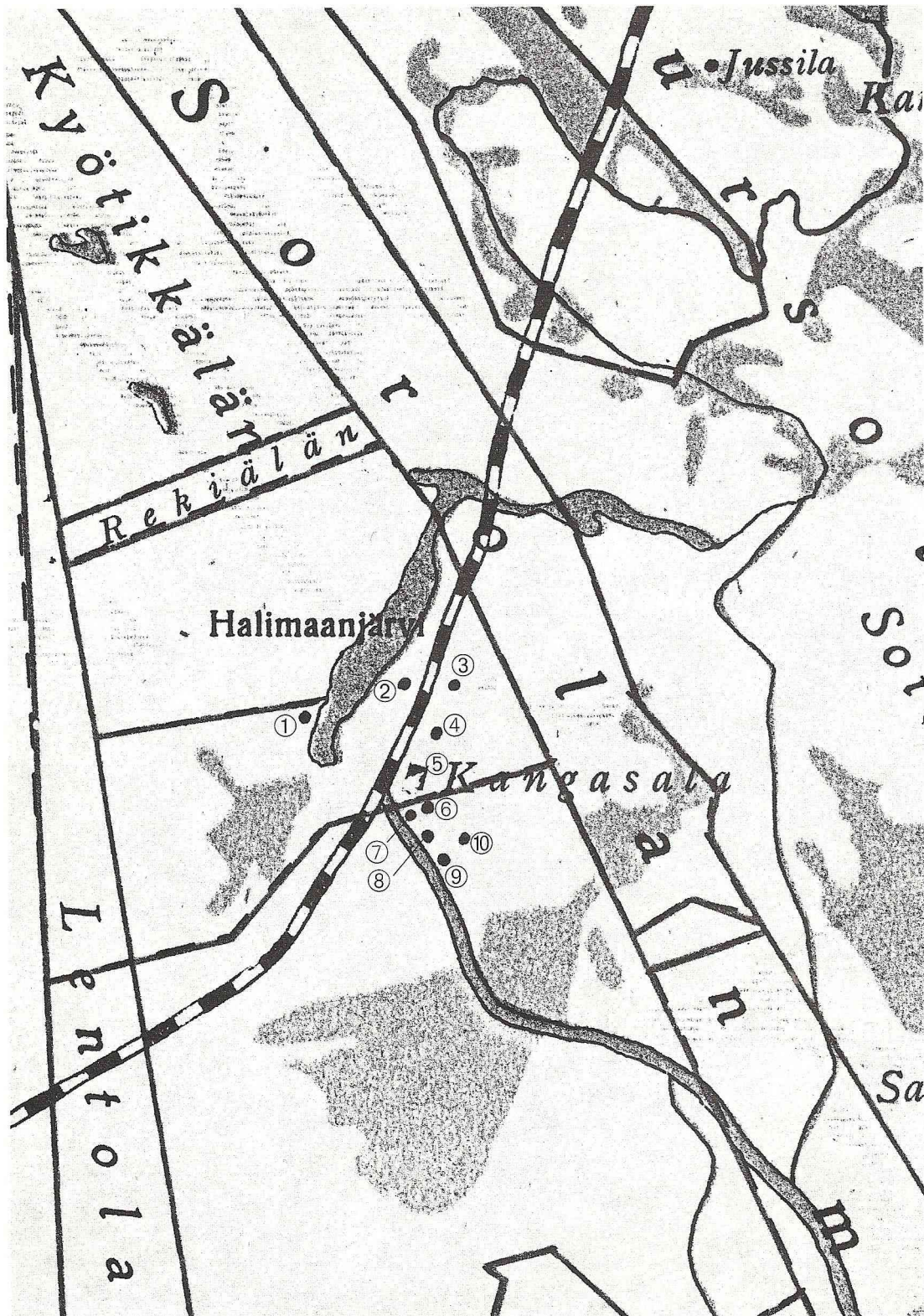
Ei ole tietoa kuinka kauan ennen vuotta 1915 kartta on piirretty, mutta jotenkin tuntuu kovin harvalta Aseman silloinen asutus. Asema on nykyisellä paikallaan ja kirkolta tuleva tie päättyy sen kohdalle ja sen ympäristöön sijoitetut talot ovat vuosisadan vaihteessa ja 1900-luvun ensimmäisellä kymmenellä rakennettuja, joten kartan pitäisi kuvata vuoden 1915 aikoja. Mutta ylimalkainen kartta kyllä on. Halimaan pysäkin rakennukset puuttuvat, samoin 1950-luvun lopussa purettu Sorolan metsänvartijan mökkinä tunnettu Saarisen torppa, josta Saarisen vuori on saanut nimensä. Vuosisadan vaihteen rakennuksia on myös nykyinen Koskisen talo Karjasillantien päässä. Jokunen muukin tuon ajan rakennus puuttuu kartasta.

Seuraavassa luettelo kartalla olevista Aseman taloista, numerot viittaavat kartan numeroihin.

1. Kangasalan ensimmäisen asemapäällikön Aleksander Eugen Isakssonin vuonna 1901 rakentama huvila Kotkanpesä. Hän oli Halimajärven ensimmäinen ranta-asukas. Huvilan myöhempiä omistajia oli mm. Kaltion perhe vuosina 1927-1971. Kaltiot omistivat Tampereella hotelli-ravintola Seurahuoneen. Kotkanpesä on edelleen pystyssä Halimajärven lounaiskulmassa.
2. Kiven Maijun mökki, "Mummujen mökki" oli entisen pohjoisenpuoleisen ylikäytävän pielessä järven puolella. Mökki purettiin 1960-luvun lopussa. Mökin monikymmenvuotiset asukkaat olivat sisarukset Maria ja Maija Stenvall, myöhemmin Kivi.
3. Kihlakunnan majatalon paikka Halimaan pysäkin aikoihin. Kartassa näkyvä rakennus on mielisairaanhoidaja Vilho Keskisen mökki, jonka Arvo ja Anni Lindgren laajensivat sellaiseksi kuin se on nykyisin.
4. Ratamestari Lundstedtin talo Karjasillan numerossa 15. Talon nykyiset omistajat Markku ja Kyllikki Hovila.
5. Asema, suunnittelija Bruno F. Granholm 1898.
6. Karjasillantie 11:n tontilla ollut, nyt jo purettu rakennus. Tontin ja sen nykyisen rakennuksen omistavat Henry ja Riitta Kauramäki.
7. Kalle Rantalan majatalo Asemantien numerossa 484. Nykyiset omistajat Jussi ja Kirsti Korpela.
8. Vuonna 1905 rakennettu Höllin talo, jossa pitkään asuivat Erkki ja Impi Muikku perheineen.
9. Aseman vanha alakoulu, aikaisemmin Sirénin kahvila ja Osuusliike Voiman huvila.
10. Rakennus suunnilleen Uiheron talon (nyk. Mårtensson-Sorvali) kohdalla. Nykyinen rakennus on vuodelta 1924 tai 1925. Aikaisemmin paikalla olleesta rakennuksesta ei ole tietoa.

Ihmetyttää, ettei Asemantien varteen ole merkitty muita rakennuksia kuin Vanha-Rantala, Hölli ja vanha koulu. Halimaan pysäkin aikainen kihlakunnan kievarirakennus siirrettiin nykyisen kyläkaupan paikalle uuden aseman rakentamisen yhteydessä 1800-luvun lopussa. Sitä ei näy kartassa. Eikä Niemen taloa Asarin paikalla. Sen puuttuminen ihmetyttää, koska Maija-Leena ja Anna-Liisa Niemen mukaan talo oli ollut jo parikymmentä vuotta sillä paikalla ennen, kun he muuttivat siihen vuonna 1925.

Niemen talosta seuraavat, Lahtisen mökki ja Heinosen talo, joiden arvelen olevan sen ikäisiä, puuttuvat myös. Myöskään Aleks Jussilan taloa, joka varmasti on vuodelta 1907, sekä sen vieressä olevalla mäellä olleita Kyötikkälän mäkitupia ei ole merkitty karttaan.

Vapauskota

Asemakylä oli omalta osaltaan vuoden 1918 sodan näyttämönä. Valkoiset työnsivät Kangasalan aseman kautta punaisia edellään Tampereetta kohden mennessään kaupunkia valloittamaan.

Asemalla oli kahdessakin paikassa punaisten hautoja: nykyisen Asemapellontien päässä olevalla peltoaukealla ja ratavarressa vähän matkan päässä kaupunkiin päin. Vainajat siirrettiin siunattuun maahan Kangasalan Läntiselle hautausmaalle vasta vuonna 1942.

Kuva Kangasalan asemalta vähän ennen Tampereen valt austa vuonna 1918. Kenraali Mannerheim vastaanottaa ruotsalaisen vapaaehtoisprikaatin. - Kuva teaksesta Suomen vapausota kuvissa II, Hki 1934.

Halimaan saha

Kangasalan Asema oli vilkas paikka, kun asema oli vielä oikea asema virkailijoineen ja asemamiehineen, ja kun Halimaan Saha oli toiminnassa.

Halimaan Saha oli olemassa kolme vuosikymmentä, kaksikymmenluvun alkupuolelta 1950-luvun ensi vuosiin. Sahan perustaja Frans Mäkelä, muutti Asemalle perheineen Suinulasta vuonna 1921. Sahaa varten hän hankki usean hehtaarin maa-alueen Halimajärven eteläpäästä sekä kodiksi itselleen ja perheelleen talon, jonka nykyinen osoite on Halimajärventie 2.

Frans Mäkelä ryhtyi rakentamaan sahaansa. Järven lounaiskulmaan kaivettiin pieni kanavanpätkä, jonne tukit uitettiin ja siitä edelleen ränniä pitkin varsinaiseen saharakennukseen. Rakennettiin tiilinen kuivaamo sekä ympäri aluetta risteilevät sillat, joiden kiskoja pitkin kuljetettiin vaunuilla puutavaraa sahan eri puolilta aina ratapihan tasolle asti. Alueen rakennustyöt saatiin päätökseen vuonna 1924, jolloin sahan toiminta alkoi.

Frans Mäkelä piti sahaa vuonna 1931 tapahtuneeseen kuolemaansa asti. Silloin sitä lähti hoitamaan Fransin veli Lauri ja poika Erkki, joiden hallussa se oli vuoteen 1940. Heidän aikanaan sahalle rakennettiin konttori alueen Isakssonin huvilan puoleiseen nurkkaukseen.

Lauri ja Erkki Mäkisen jälkeen saha siirtyi helsinkiläisen Näppärä Oy:n omistukseen sekä sitten sodan loppumisen aikoihin Peltolalle, jolla saha oli 40-luvun loppuun.

Näppärä Oy ja Peltola eivät harjoittaneet Halimaan Sahalla varsinaista sahaustoimintaa. Edellinen teki pilkkeitä sota- ja pula-ajan autojen polttoaineeksi ja jälkimmäinen veneitä.

Näppärän pilketehdas oli järveen laskevassa rinteessä aseman kohdalla. Rakennus oli tehty portaittain kahteen tasoon. Ylemmällä tasolla oli 12 sirkkeliä, joilla tukit sahattiin muutaman sentin vahvuisiksi kiekkoiksi. Nämä hakattiin sitten alemmalla tasolla pienillä kirveillä autojen häikäpöntöissä hyvin palaviksi palikoiksi sekä säkitettiin. Pilketehtaan työntekijät olivat naisia, kolme naista kutakin 12 sirkkeliä kohden.

Asemalaisia Halimaan Sahan toimitusjohtajan Lauri Mäkelän kotona sahan konttorin yläkerrassa. Takana Antero Niska, vas. Esteri Mäkelä, pöydän takana Aino ja Toini Niska, toisena oik. Lauri

Halimaan Sahan väkeä vuonna 1938 kuivaamon edustalla. Vas. toimitusjohtaja ja omistaja Lauri Mäkelä, Aino Ojanen, Esteri Nieminen (edessä), Suoma Hugg, Toivo Hiitelmä, Tauno Priia, koneenkäyttäjät Jaakko Jokinen, tuntematon, Kauko Mäkelä, Heikki Mäkelä. - Matti J. Mäkelän valokuva-kokoelma.

Halimaan sahan veneveistämö oli pilketehtaan vieressä. Siellä oli työnjohtajana Reima Niemi, joka sitten perusti puusepäntehtas Laatukarmin Asemalle. Muita venemestareita olivat Kinnusen veljekset. Veistämö teki kaksi loistopurjevenettä Englantiin.

Sahan viimeinen omistaja oli Timo Paavola. Hänen hallinnassaan saha oli nelikymmenluvun lopusta vuoteen 1953. Hänen aikanaan saha oli taas saha. Se sahasi tukeista lautoja, myi ne sitten eteenpäin sahapintaisina tai höylättyinä. Tukat tuotiin junilla asemalle, kipattiin vaunuista järveen ja uitettiin sieltä edelleen sahalle. Joskus tukkeja oli järvessä niin paljon, että ranta-asukkaiden uiminen onnistui vain, jos yksi piti tukkeja etäällä jollakin apuvälineellä ja muut pulahtivat aukkoon uimaan.

Timo Paavolan jälkeen saha siirtyi pankille ja sen toiminta loppui. Rakennelmat purettiin, jäljelle jäivät vain korkea tiilipiippu, konttori ja työväen asunnot Halimajärventien varressa. Myöhemmin piippu kaadettiin ja konttori paloi.

Pankilta alue siirtyi Tampereen Vapaakirkkoseurakunnalle, joka piti sitä 80-luvun alkupuolelle asti. Ennenkuin seurakunta luopui alueesta, se myi entiset työväenasunnot pienien tonttien ympäröiminä yksityisille. Muu osa aluetta siirtyi kunnalle.

Kun tämän päivän asemalainen vaeltelee Halimajärventien ja järven eteläpään välisessä ryteikköisessä metsikössä, voi tuskin kuvitella, että paikalla on joskus toiminut kukoistava sahalaite, joka antoi työtä asemalaisille ja muualta tulleille. Vain jokunen puoliksi maahan hautautunut perustuksen osa kertoo, että jotakin siellä on joskus ollut.

Uunikuivaa
Koivupilkettä
I A

HALIMAA Oy.
KANGASALA

Korkeintaan 15 % kosteutta.
Keskipaino 31 kg.

Halimaan sahan lehti-ilmoittelua 1940-luvulla.

Sahanisännät rakensivat asemakylää

Halimaan Saha tarjosi kolmikymmenvuotisen olemassaolonsa aikana työpaikan kymmenille asemalaisille. Vaikka itse sahasta ei enää ole mitään muuta näkyvää kuin muutama sammaloitunut perustuksen jäännös, on sen muisto kuitenkin muulla tavoin näkyvissä asemalaisessa kyläkuvassa, nimittäin monissa asuinrakennuksissa, joita sahanisännät ovat rakentaneet tai jotka jossakin vaiheessa ovat olleet heidän tai sahan omistuksessa.

Sahan perustaja Frans Mäkelä aloitti näiden rakennusten sarjan. Kun hän perheineen muutti tänne Suinulasta vuonna 1921, hän osti joitakin vuosia aikaisemmin rakennetun talon tulevan sahan naapurista. Talo on edelleen olemassa, sen nykyinen osoite on Halimajärventie 2. Kaksi- ja kolmikymmenlukujen taiteessa Mäkelä myi talon Hilja ja Jalmari Kyröläiselle. Vuodesta 1981 alkaen talon on omistanut Hilja Kyröläisen veljentytär Marja Martikainen.

Frans Mäkelä osti 20-luvun puolivälin aikoihin entisen kihlakunnan majatalorakennuksen, joka oli nykyisen kyläkaupan paikalla. Sen maa-alueet ulottuivat vuosisadan alkupuolella rakennettuun Karhunpirtti-nimiseen huvilaan asti.

Nykyinen Mårtenssonin tontti kuului Mäkelän maihin. Siinä oli kaksikymmenluvun lopulla vuokralla

Helge Lindroosin Lumpputehdas, joka pari vuotta toimittuaan paloi. Mäkelät myivät tontin 1930-luvun lopulla Lempi ja Simo Salmiselle. Nykyiset omistajat siis Anja ja Ake Mårtensson.

Kaksikymmenluvun lopulla palaneen villatehtaan tontille kohosi kymmenisen vuotta myöhemmin Lempi ja Simo Salmisen talo, nykyinen Mårtenssonin talo, jossa ensin oli posti ja sitten kyläkapakka Aseman Kievari. Etualalla talossa 1940-luvulla vuokralaisena asunut Jürgen Keitzner. - Maija-Leena Niemen valokuvakokoelma.

Frans Mäkelä kuoli vuonna 1931, mutta sitä ennen hän ehti jakaa tonteiksi talonsa ja Karhunpirtin välisen alueen. Ensimmäiselle rakensi Suoma ja Kullervo Hugg. Nyt paikalla olevan myöhemmin rakennetun talon omistaa heidän pojanpoikansa Hannu Hugg, alkuperäinen talo paloi 50-luvulla.

Tuli tuhosi myös seuraavan tontin alkuperäisen rakennuksen, jonka ensimmäiset omistajat olivat Sylvi ja Kalle Nieminen. Nykyiset omistajat Irja ja Seppo Laskujärvi.

Seuraavan tontin Laskujärveltä eteenpäin omistavat Kirsti ja Heikki Virtanen. He ovat rakentaneet Karhunpirtintien varteen uuden asuinrakennuksen. Tontin oli aikoinaan Mäkelältä ostanut Lignell.

Seuraavalle tontille Mäkelä rakensi talon sahan tarpeisiin. Ensimmäiseksi siinä asui Kestilä-niminen perhe. Myöhemmin majatalonpitäjä Kalle Rantalan poika, Kangasalan asemamies Sakari ja hänen vaimonsa Bertta ostivat talon ja laajensivat sen nykyiselleen. Siitä tuli taiteilija Kauko Rantalan lapsuuden ja nuoruuden koti. Nykyiset omistaja Meeri ja Paavo Sinivuori.

Lähinnä Karhunpirttiä on Esteri Niemisen entinen mökki. Hän oli sahalla töissä ja sanoi aina myöhemmin, että ilman Frans Mäkelää hän ei olisi koskaan saanut mökkiään pystyyn. Esterillä oli kaksi tyttärtä Elma ja Anna. Elma meni naimisiin rakennusmestari Reino Raition kanssa, joka hoiteli sahaa Näppärä Oy:n aikana ja rakensi itselleen ja perheelleen nykyisen Anja Niinimäen talon. Anna oli naimisissa Alpi Lindholmin kanssa. He ostivat myöhemmin Lilli ja Yrjö Liinamaan talon

Asemakalliontien varresta. Myöhemmin laajennetun Esteri Niemisen talon omistavat nyt Eevi Kurki ja Raimo Jalonen.

Frans Mäkelän kuoltua sahaa johtivat hänen veljensä Lauri ja poikansa Erkki. Heidän aikanaan rakennettiin sahan konttorirakennus.

Frans Mäkelän vaimo Anna rakennutti vuonna 1940 Halimajärventien varteen talon, jonka omistavat Ulla ja Jari Lindell. Paria vuotta myöhemmin hän myi perheen vanhan talon, entisen majatalorakennuksen Simo Hakaselle, joka jo jonkin aikaa oli vuokralaisena pitänyt kauppaa rakennuksessa.

Anna Mäkelän talon pihassa oli Halimajärventien suuntainen valtava, 16 metriä pitkä ja neljä metriä korkea vaja, jossa Mäkelän poikien piti rakentaa suuri merikelpoinen purjevene. Hanke ei kuitenkaan toteutunut.

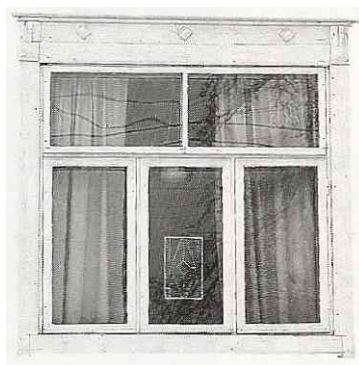
Halimaan Sahan historiaan liittyy Anna Mäkelän taloa vastapäätä, tien toisella puolella sijaitseva Välimäki-niminen talo, jonka rakensi monivuotinen sahan työntekijä Kumpulainen. Nykyinen omistaja Leena Yli-Somero.

Väreitä vieraineen Karhunpirtti-huvilan portailla 1930-luvulla. Portin takana Esteri Niemisen mökki, jonka nykyisin omistavat Eevi Kurki ja Raimo Jalonen. - Raimo Jalosen valokuvakokoelma.

Mäkelän pojista Erkki rakensi nykyiseen Halimajärventien ja Imatran voimalle vievän tien risteykseen pienen huoneen ja keittiön rakennuksen. Metsäkulmalla ruokatavarakauppaa pitäneet Martta ja Mikko Kiiskilä ostivat sen, pitivät jonkin aikaa kauppaa sen piharakennuksessa ja rakensivat myöhemmin sen ympärille nykyisen liike- ja asuintalon.

Näppärä Oy:n aikana rakennettiin kaksi Halimajärventien varressa olevaa kaksikerroksista rakennusta pilketehtaan työväkeä varten. Peltolan aikana taas ostettiin nykyisin Toini Varvion omistama talo radan ja saha-alueen välissä. Timo Paavolan aikana siinä oli sahan konttori. Hän myös itse asui rakennuksessa.

Niemen talo Asarin paikalla

Aseman vapaa-aikatalo Asari valmistui vuonna 1990. Kunta osti tontin nykyisin Tampereella asuvilta Maija-Leena ja Anna-Liisa Niemeltä. Tontilla oli heidän lapsuutensa ja nuoruutensa koti.

Kustaa Niemen perhe muutti taloon Havisevalta vuonna 1925. Edellinen omistaja oli Kalle Niemen perhe. He muuttivat Halimajärven rantaan perustaen sinne pienen maatilan, Ranta-Niemen.

Sukunimi Niemi oli puhdas sattuma. Kustaa ja Kalle eivät olleet sukulaisia keskenään. Kerrotaan, että talossa olisi näitä ennen asunut kolmaskin samanniminen, Aukusti Niemi.

Ennen Niemiä talo tunnettiin Nikulan pirttinä. Aikaisemmin talo oli ollut Raikussa, purettu siellä ja rakennettu uudelleen Asemalle, joskus vuosisadan alkuvuosina.

Maija-Leena Niemen mukaan rakennuksessa oli vuosisadan alussa ollut jonkinlainen pullapuoti, ehkä lähinnä kotileipomo. Kuitenkin varhaista asemalaista yritystoimintaa.

Maija-Leena asui perheestä viimeisenä talossa vuoteen 1963, jolloin hän muutti kaupunkiin. Anna-Liisa oli muuttanut jo aikaisemmin. Äiti oli kuollut tammikuussa 1963 ja isä kahdeksaa vuotta aikaisemmin. Rakennus oli kolmatta vuosikymmentä tyhjillään, kunnes se purettiin vapaa-aikatalon tieltä.

Kaksi kuvaa Kustaa Niemen talosta Asematien ja Karjasillantien välissä. Ylemmässä alkuperäisessä ja alemmassa myöhemmässä asussa. Rakennus purettiin vuonna 1990 valmistuneen vapaa-aikatalo Asarin tieltä. - Maija-Leena Niemen valokuvakokoelma.

Aseman ensimmäinen ruokakauppa ja Niskan perhe

Asema sai ensimmäisen ruokakauppansa vuonna 1926. Sitä piti Niskan perhe, jolla aikaisemmin ollut kauppa Tampereen Tammelan kaupunginosassa. Perheeseen kuuluivat vanhemmat Helena ja Kustaa Aadolf, tyttäret Anja, Toini ja Helmi sekä poika Antero. Kaupanpito oli perheen naisväen huolena. Kustaa Niska oli metsätyönjohtaja, saman ammatin ehti valita myös Antero, mutta hän kaatui jatkosodassa.

Helena Niskalla oli Matilda-niminen sisar asemakylässä. Tämä omisti miehensä Juho Niilo Tuomaalan kanssa nykyisen Alholan talon Asemantien ja Karhunpirtintien kulmassa. Kauppa perustettiin talon piharakennukseen.

Niskan sisaruksista ainoa elossa oleva, Toini Mankka kertoo, että Tuomaalassa vietettiin kesä jo ennen Kangasalle muuttoa. Talon pihassa oli maantien vieressä kioski, joka oli ollut aiemmin asemalaiturilla. Niskan tytöt saivat myydä kioskissa.

Kioskin ja kaupan pitämisellä Tuomaalan talossa oli jo perinteitä. Talon edellinen omistaja Ilmari Sadonoja oli pitänyt talossa kahvilaa. Hän vuokrasi myös tilapäisesti huoneita matkustavaisille.

Niskat pitivät kauppaa Asemalla kolmikymmenluvun loppuun asti. Tuomaalan talon jälkeen heidän kauppansa oli Rantalan majatalon asemanpuoleisessa päätykamarissa, jonka tielle antava ikkuna oli muutettu oveksi. Oven jäljet ovat vielä näkyvissä Vanha-Rantalan julkisivussa.

Niskan talo (nyk. Sulkanen) valokuvattuna 1920-luvun loppupuolella. Tikapuitten juurella Kustaa Adolf ja Helena Niska sekä tyttäret Toini, Aino ja Helmi.

Asemalle muutettuaan Niskat perustivat kotinsa taloon Karjasillantien numerossa 28. Nykyisin talon omistaa Aino Sulkanen.

Niskat ostivat talon Martta Reimanilta, joka oli miehensä kanssa muuttanut Asemalle Amerikasta. Talo oli ollut näiden Asemalle tullessa jo vanha, mutta pienempi, ilmeisesti vain huoneen ja keittiön käsittävä. Reimanit muuttivat rakennuksen nykyiseksi tyylikkääksi herrasväen huvilaksi lasiverantointeen ja yläkerran parvekkeineen. Erikoista, ilmeisesti hyvin amerikkalaista tuon ajan Asemalla oli se, että portaat yläkertaan eteisen sijasta lähtivät ruokailuhuoneesta.

Niskat asuivat talossaan neljättä vuosikymmentä. Aino, Toini ja Antero kävivät kansakoulun jälkeen junalla Tampereella koulussa, tytöt kävivät ylioppilaiksi asti Tampereen Tyttölyseossa. Antero kävi Tampereen Lyseota ja siirtyi sieltä Kangasalan Yhteiskouluun, jossa suoritti keskikoulun.

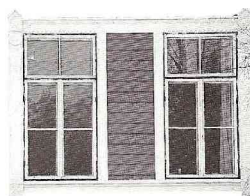

Sotavuodet koettelivat Niskan perhettä, 27-vuotias kapteeni Antero Niska kaatui jatkosodan loppuvaiheessa.

Perheen äiti Helena Niska kuoli vuonna 1965 ja isä Kustaa kahta vuotta myöhemmin. Aino ja Toini muuttivat pois, mutta Helmi asui talossa yksinään vuoteen 1971, jolloin se myytiin Sulkasen perheelle.

Toini Mankan (o.s. Niska) säästämiä kutsukortteja 1930-luvun Asemalta.

Aseman kauppapuodit

Edellisessä luvussa todettiin, että Aseman ensimmäinen ruokatavarakauppa aloitti toimintansa vuonna 1926. Sitä piti Helena Niska apunaan kolme tytärtään Helmi, Toini ja Anja. Ensin kauppa oli Helena Niskan sisaren Matilda Tuomaalan ja tämän miehen Juha Niilo Tuomaalan talon piharakennuksessa. Talo kuuluu edelleen Aseman kyläkuvaan, se on Asemantien ja Karhunpirtintien kulmassa vastapäätä nykyistä kyläkauppaa, Asemanporttia. Nykyisin sen omistavat Pekka ja Pirkko Alhola. Tuomaalan talosta Niskan kauppa siirtyi Rantalan majatalorakennukseen ja toimi siinä kolmikymmenluvun lopulle saakka.

Asarin paikalla olleessa talossa asuneet Maija-Leena ja Anna-Liisa Niemi kertovat, että kun heidän perheensä muutti taloon vuonna 1925 puhuttiin, että siinä oli ollut pullapuoti tai jonkinlainen kotileipomo jo edellisellä vuosikymmenellä. Niskan kauppa oli kuitenkin ensimmäinen varsinainen ruokatavarakauppa.

Kolmikymmenluvun loppupuoliskolla Asemalla oli vähän aikaa kaksi ruokakauppaa, sillä vuonna 1936 kylään tuli kauppa pitämään messukyläläinen kauppias Eero Paunu. Kauppaansa varten hän vuokrasi tilat entisestä kihlakunnan kieverirakennuksesta, joka oli Asemaportin paikalla ennen nykyistä rakennusta. Talon omisti Halimaan Sahan perustaja Frans Mäkelän leski Anna Mäkelä.

Paunu piti kauppa kaks vuotta, siis vuoteen 1938, jolloin kauppiaaksi tuli Simo Hakanen. Eero Paunun vaimo oli hänen tätinsä. Simo Hakanen oli ensin vuokralla Mäkelän talossa, mutta osti sen pian itselleen ja avioitui samoihin aikoihin Metsäkulman Hiitelän tyttären Kaijan kanssa. (Heidän poikiaan ovat jääkiekkoilijaveljekset Reijo, Markku ja Matti Hakanen.)

Simo Hakanen oli kauppiaana Asemalla vuoteen 1949, jolloin hän myi kauppaansa Osuusliike Voimalle ja perusti Messukylään leipomon. Sitä johtaa nykyisin hänen poikansa Markku.

Metsäkulmalle tuli ensimmäinen kauppa kohta sodan jälkeen. Tämä Metsäkulman ensimmäinen ei ollut ruokatavarakauppa, kuten olisi luullut, vaan sähköliike, Metsäkulman Sähkö, jota piti Pekkinen. Liike oli Asemantien ja Metsäkulmantien risteyksessä sijaitsevassa rakennuksessa, jonka pääty oli tielle päin.

Pekkinen piti liikettä Metsäkulmalla vain vähän aikaa ja muutti sen sitten Tampereelle, missä se on Ojakadulla edelleen olemassa Tampereen Sähkö -nimisenä.

Sen jälkeen rakennuksessa olikin sitten useita sekatarvakauppiaita. Näitä olivat Kurki, Toivonen, Martta ja Mikko Kiiskilä, Toivonen toiseen kertaan, Maire Paavola ja Lasse Hiitelä.

Yläkuva: Niskat pitivät kauppa Rantalan entisen majatalon kulmakamarissa 1930-luvulla. - Kuva Rakel Majuri.

Alakuva: Entinen kihlakunnan kestiekieverirakennus, joka vuosisadan vaihteen aikoihin siirrettiin entisen pohjoisen ylikäytävän pielestä nykyisen lähikauppa Asemaportin paikalle. Simo Hakanen piti talossa kauppa vuosina 1938-1949. - Maija-Leena Niemen valokuvakokoelma.

Kiiskilät pitivät Metsäkulman kauppaa vain vähän aikaa vuoden 1952 tienoilla ja siirtyivät sitten Asemalle. He ostivat Imatran Voiman kohdalta Halimajärventien mutkasta talon, jonka sivurakennuksessa he pitivät kauppaa, kunnes rakensivat nykyisen liike- ja asuintalon.

Kiiskilän kauppa toimi Asemalla kevääseen 1970, jonka jälkeen sitä jatkoi vielä kesän ajan Lahja Kauramäki.

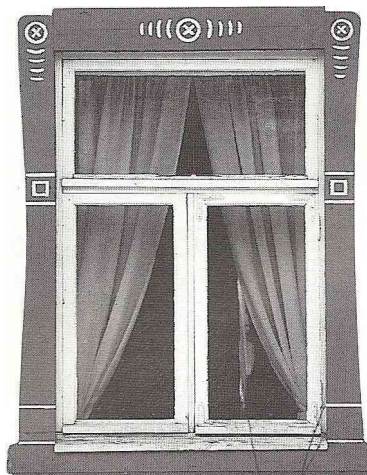
Metsäkulman vanhassa kaupparakennuksessa Lasse Hiitelä oli vuodesta 1956 vuoteen 1958, jolloin valmistui hänen oma liike- ja asuintalonsa Asemantien toiselle puolelle. Siinä Lasse Hiitelä piti kauppaa 13 vuotta. Hänen jälkeensä kauppaa piti Lassen veli Mikko. Myöhemmin tiloissa toimi vielä jonkin aikaa Tiusasen Kodinkoneliike.

Voima oli Asemalla neljä vuosikymmentä. Vuonna 1964 vanha kievarirakennus purettiin ja sijaan rakennettiin nykyinen matalamallinen liiketalo. Jossakin vaiheessa Voima muuttui Siwaksi ja lopetti toimintansa joulukuussa 1989.

Asema oli pari kuukautta ilman kauppaa, kunnes helmikuussa 1990 rakennuksessa aloitti toimintansa nykyinen T-lähikauppa Asemanportti kauppiaina Ari Mäkinen.

Aseman Voiman uuden myymälän avajaiset vuonna 1964. Eturivissä äärimmäisenä vasemmalla Kirsti Koivio. Edessä Toini Mäkinen, Liisa ja Elsa Tenhunen. Oikealla Ritva Kiekara ja Anja Niinimäki. Toinen rivi vasemmalta Irja Koivio, Lea ja Taimi Heinonen, Martta Silander, Rauni Lampinen, Eevi Helin, Toini Uihero, Aino Saari ja Hilja Kyröläinen. Takana Anja Mårtensson. - Maija-Leena Niemen valokuvakokoelma.

Kahvilat ja baarit

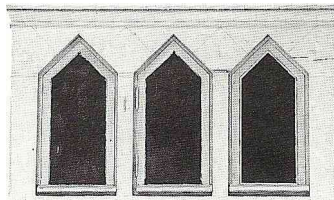
Nykyisin melkein joka kylässä on keskiolutbaari.

Asema sai omansa tammikuun puolivälissä 1992, jolloin Leena Yli-Somero perusti Aseman Kievarin postilta vapautuneisiin tiloihin Mårtenssonin talossa. Leena piti kapakkaa saman vuoden heinäkuuhun, jolloin hän myi sen Jukka Wasamalle. Tämän hoidossa Aseman Kievari jatkaa edelleen toimintaansa.

Aseman kievarin edeltäjä oli kahvila Pilke asema-aukiolla. Sen perusti 1940-luvulla Halimaan Sahan silloinen toimitusjohtaja Lauri Mäkelä Pilketehtaan työväen ruokailua varten. Myöhemmin Pilke oli pääasiassa ykkösoluen kittaamispaikka.

Myöhemmin Pilkettä piti Kalle Packalen sekä Matti Kosonen, jonka kuoleman jälkeen 1980-luvun alussa rakennus purettiin.

Kaksi- ja kolmikymmenluvulla Ilmari Sadonoja piti kahvilaa nykyisessä Alholan talossa ja entisessä Aseman koulun rakennuksessa oli useitakin kahvilayrittäjiä.

Kyröläisen kauppapuutarha

Kun Kyröläiset vuoden 1930 paikkeilla muuttivat Frans Mäkelältä ostamaansa rakennukseen, Hilja Kyröläinen ryhtyi pitämään kauppapuutarhaa. Mukana yrityksessä olivat sisaret Kerttu ja Laina Kuusela.

Ensimmäinen kasvihuone rakennettiin vuonna 1935, toinen 1941 ja kolmas 1951. Kerttu Kuusela, nyk. Ojala hoiti sisaruksista viimeisenä kauppapuutarhaa vuoteen 1973.

Nykyisin talon omistaa sisarusten veljentytär Marja Martikainen.

*Marja Martikaisen talo, entinen Kyröläisen kauppapuutarhan päärakennus, johon Halimaan Sahan perustaja Frans Mäkelä muutti perheineen Suinulasta vuonna 1921.
- Valok. Markku Hovila.*

Rantaniemi ja Laatukarmi

Rantaniementie, joka lähtee ylikäytävän järven puolelta pohjoiseen, on saanut nimensä Kalle Niemen perheestä, joka muutti kylään vuonna 1923 Lempäälästä. He ostivat ensin Asarin paikalla olleen talon ja myivät sen paria vuotta myöhemmin Kustaa Niemelle.

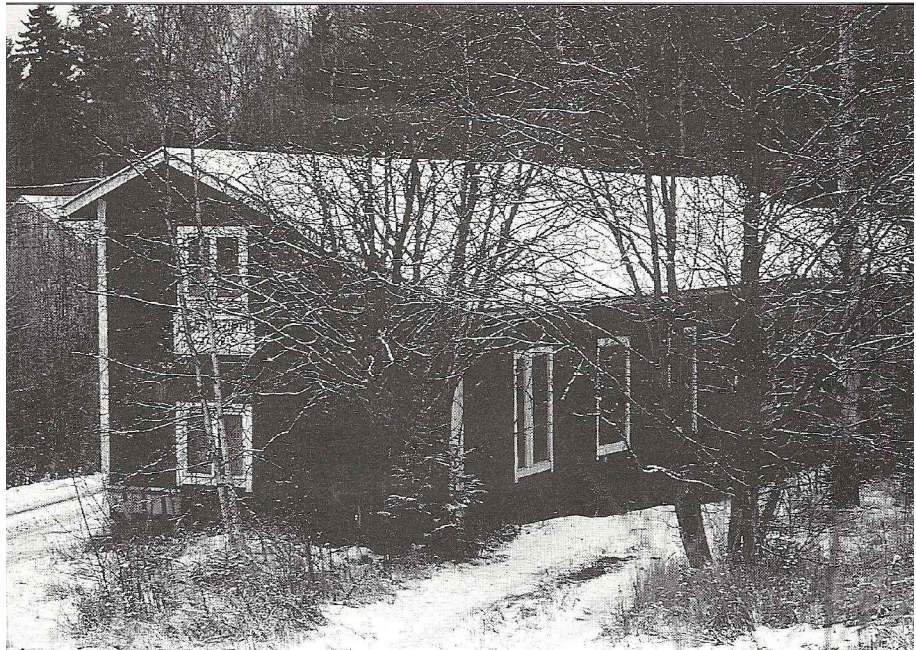
Kalle Niemi osti kirkonkylän Tarpilan talolta noin kilometrin pituisen kapeahkon maakaistaleen radan ja Halimajärven välistä. Hän rakensi talon ja raivasi peltöjä ympärille. Kalle Niemen ja hänen vaimonsa kuoltua heidän tyttärensä Lilja piti taloa miehensä Eino Hietasaaren kanssa. Lilja Hietasaari kuoli vuonna 1993.

Nykyisin koko Rantaniemen vanha alue on palstoitettu, alunperin pääasiassa kesämökkipalstoiksi. Vanhan päärakennuksen ympärillä on parin hehtaarin suuruinen järveen rajoittuva tontti. Ensimmäiset palstat myytiin 30-luvulla sekä loput seuraavalla vuosikymmenellä ja 50-luvun alussa.

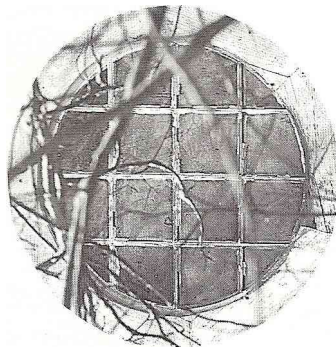
Kalle ja Emma Niemen poika Reima (1914-1988) oli puuseppä. Ennen sotaa hän harjoitti ammattiaan Finlaysonilla, missä myös tapasi vaimonsa, längelmäkiläisen Martta Niemelän.

Nuorelleparille erotettiin tontti Rantaniemestä. Reima Niemi sai talonsa vesikattoon ennen sotareissuaan. Sodan jälkeen hän rakensi yhdessä veljesten Matti ja Reino Kinnusen kanssa veneitä Halimaa Oy:n veneveistämöllä.

Kohta veneenrakentajat perustivat Laatukarmi-nimisen puusepäntehtaan Rantaniemestä erotetulle alueelle ratavarteen. Varsinkin Niemi osti liikkeen itselleen ja piti sitä 25 vuotta myyden sen lopulta nykyiselle yrittäjälle Velj. Valtamolle. Halimaan Sahan jälkeen ja ennen Metsäkulman ja Aseman teollisuusalueiden yrityksiä Laatukarmi oli Aseman huomattavin yritys.

Laatukarmi vuonna 1994. - Valok. Markku Hovila.

Metsä-Virta, Kalmisto-Virta on Asemapellontien päässä

Isäni sisar Laina Järvinen oli Aamulehden toimittaja ja pakinoitsija. Pakinoita hän kirjoitti nimimerkillä Vippi. Kun vanhempani muuttivat Asemalle Vippi-täti oli tiiviisti mukana kuvioissa. Hän kirjoitteli täältä Asemaltakin.

Kesäkuun kuudentena 1942 Vippi kirjoitti Virran perheestä. Eli Metsä-Virrasta tai Kalmisto-Virrasta. Kalmisto siksi, kun heidän maallaan, heidän pellollaan oli vapaussodan taisteluiden aikainen punaisten hautausmaa. Virran pellon vainajat siirrettiin siunattuun maahan Läntiselle hautausmaalle vuonna 1944.

Näin täti kirjoitteli Aamulehdessä, silloin yli viisi vuosikymmentä sitten:

HUONOKIN MAA KASVAA, KUN EI SÄÄSTÄ HIKEÄÄN.

Uudisviljelijän perhe, jossa on 10 lasta, ahertaa tyytyväisenä peltotilkullaan.

Kangasalan aseman seudun suurperhe on uudistilallisen Aukusti Virran perhe. Tila rakennuksineen on piilossa metsässä, noin kilometrin päässä asemalta Tampereelle päin. Sinne kuljetaan rataa pitkin ja poiketaan sitten metsäpolulle.

Kesäinen sunnuntaipäivä oli kaunis, ja viimeisiä perunamaatilkkuja muokattiin radan varrella. Matka metsäpolkua Virran taloon ei ole pitkä. Pihamaalla näen nuoren pojan pienellä ruiskukannulla kastelemassa tomaattimaata.

- Onko äiti kotona?
- Ei ole, meni ruohostamaan, mutta isä on tuolla.
- Mitäs tässä laatikossa kasvaa?
- Kessuja.

Pieni miehenalku kastelee taimet huolellisesti, juoksee välillä täyttämään kannunsa alhaalla ojassa.

Isä tulee ulkorakennusten luota, pyydän saada jutella suurperheen isän kanssa, ja niin istumme pihamaan kiville keskustelemaan.

- Niin, 5 vuotta olemme jo tätä paikkaa asuneet. Silloin kun tämän asuntopaikakseni hankin, oli tässä niin tiheä pensaikko, ettei jaoittelematta päässyt kulkemaan. Maata minulla on tässä vielä 151 aaria, vaikka myinkin tuon tuolla ylhäällä olevan palstan, että sain naapurin tänne. Viljeltyä on runsaasti puolen hehtaaria, se on kaikki meidän raivaamaamme. Viime vuonna oli jo perunat omasta kohden, ikävä vain, että niistä paleltui 10 hehtoa.
- Nyt onkin ollut kiireinen kevät teilläkin?
- Niin on ollut. Tämä on ensimmäinen pyhä, kun olen näin kotosalla ja jouten. Minulla kun on hevonen ja se täälläpäin tällä hetkellä ainoa, on ollut paljon toukopelloilla työtä, en ole halunnut kieltää, kun apua on tarvittu.
- Teillä on tässä puutarhaviljelystäkin.
- On sitä omaksi tarpeiksi. Oli 12 omenapuutakin, mutta vain yksi jäi paleltumatta, ja marjapensaita on aika lailla. Elleivät pojat olisi sodassa, olisimme tänä suvena laajentaneet paljon puutarhapuolta.
- Kuinka monta poikaa teillä on?

- Heitä on 6 ja tyttöjä 4. Kolme vanhinta poikaa on sodassa, vanhin on syntynyt 1917 ja nuorin lapsi syntyi talvisodan aikana. Sodassa olijoista on yksi ammatiltaan kivenhakkaaja hautakiviveistämössä, toinen on kengitysseppä ja kolmas on ollut tässä kotosalla, kesäisin tiilitehtaassa. "Viraapelina" olisi poikien kanssa näitä kotitöitä tehty. Oikea käteni on reumatismin vaivaama, siksi on neljäs pojistani, joka on 15-vuotias, ajoissa oikeana kätenäni. Olen nim. tehnyt paljon ajoja kaupungissa, etupäässä tiiliajaja. Ostin talvisodan jälkeen hevosen armeijan huutokaupasta, kun harmitti, ettei täällä saanut hevosta näihin maatöihin mistään.

- Se sama hevonenko teillä on vielä?

- Ei ole. Minussa on vähän sellaista kauppamiehen vikaa, ostan ja myyn mielelläni.

- Kuinka tulitte tämän oman paikan hankkineeksi?

- No kun minulla alkoi olla tuota perhettä niin paljon, eikä tahtonut saada asuntoa. Ajattelin, että täällä väkeni on hyvä olla. Kyllä se niin on, että Suomessa tarvittas väkeä, eikä sitä toisaalta saisi olla. Pennittä minä tämän hankin, eikä siinä ole kuin vähän velkaa nyt. Rakensimme 15 päivässä tuon rakennuksen, ja vain pari viikkoa meni navetan tekoonkin. Emäntäni sanoi, että suotta on lehmää ottaa, kun ei ole mihin se pannaan, mutta pian sillä oli navetta. Olen aina tehnyt töitä mitä vain. Jos yhtä työtä ei ole, teen toista. Mutta lähdeittä on aina ollut, satoi tai paistoi.

- Montako kouluikäistä lasta teillä on?

- Kolme käy koulua ja kaksi pienintä on kotona, nuorin tyttö ja tämä 5-vuotias poika. Yksi tytär on myös ansiotyössä.

- Mitä kotieläimiä teillä on?

- Nyt on yksi lehmä, väliin on ollut kaksikin, vasikka, possu, 3-4 kanaa ja 3 lammasta.

- Teillä on hyvät lantavarat pelloillenne.

- Niin on, eikä sinne kaikki mahdukaan. Myyn osan. Mutta katsokaas tuota ruispeltoa, miten se on hyvää ja tummaa, eikä tuon parempaa ruislaihoa sovi toivoa, mutta maat onkin hyvin lannoitettuja. Perunat tulevat myös suuria ja hyviä, tosin vähän rupisia. Niitä on nyt kylvössä 6 hehtaota kotipelloissa ja vähän vielä lisää vuokramaalla.

Pihaan astuu lapiota lainaamaan tullut mies. Hänellä on talkooväkeä perunamaallaan ja puuttuu työkaluja. Sanoo kääntävänsä nurmea perunamaaksi. "Ei sitä syvältä tarvitse kääntää, kyllä peruna kasvaa", arvelee mies, mutta Virta vastaa: "Huonokin maa kasvaa hyvin kun ei säästä hikeänsä. Pehmoista se täytyy olla perunallekin."

- Onko teillä hyvä kaivo, nythän on maalla ollut monin paikoin vedenpuutetta?

- Ei ole kaivoa ensinkään, mutta sen sijaan kolme hyvää lähdeittä, ja niissä riittää vettä. Sauna ja navettarakennus ovat lähellä parasta lähdeittä. Saunan tein ensin savusaunaksi, ennenkuin sain sinne kattilan.

Katselemme poikien sodasta lähettämiä kuvia. Niitä on paljon. Milloin hyökätään, milloin tutkitaan ryssältä vallattua rekeä, milloin puhdistetaan ryssän korsua, milloin seisotaan uljaasti täysissä tamineissa jne. Pojat taistelevat täyttä häkää eri rintamilla Louhessa ja Kannaksella, keskimäinen heistä, kersantti, on kengitysseppänä päämajassa ja hoitelee Mannerheiminkin hevosen kengitysasiat. Kuului saaneen parhaan todistuksen ollessaan armeijan kengityskursseilla.

Loppupäätelmänä sanoo ahkera uudisviljelijä: "Kyllä tää elämä semmoista risaamista on, koettaa sitä kuinka päin hyvänsä, mutta aikansa täällä oltava on."

En jouda enää odottelemaan, toivon tapaavani emäntä Emma Virran radansivussa ruohostamassa tai kotipolulla. Ja niin tapaankin. Hän tulee vastaan kantaen kahta ruohokoppaa.

- Onkos tämä nykyinen aika emännän mielestä tuntunut kovin raskaalle?

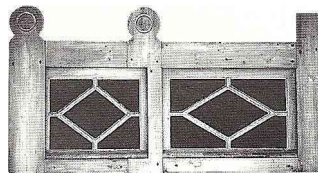
- No, ei erikoisesti, kun on sitä syötävän puolta omasta takaa. Ikävä vain on, kun pojat ovat poissa.

- Lapsenne ovat kaikki terveitä?

- Niin ovat ja kaikin puolin riskiä.

Kumpikaan vanhemmista ei ole syntyperäinen kangasalalainen. Isäntä on kotoisin Mouhijärveltä ja emäntä Tyrvästä, mutta kangasalalaisia he nyt jo joka tapauksessa ovat.

Vippi.

Lottia ja muita naisia

Aseman naiset ovat aina olleet toimintatarmoisia.

Kolmikymmenluvulla ja sota-aikana oltiin lottia, sodan jälkeen marttoja, Punaisen Ristin naisia, sos.dem. naisia jne.

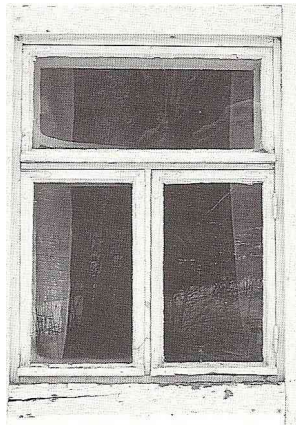
Niskan naiset, äiti Helena ja tyttäret Toini, Aino ja Helmi olivat lottia. Toini Manka o.s. Niska muistelee kaiholla niitä aikoja:

- Asemapäälliköiden vaimot olivat yleensä Aseman Lottien puheenjohtajia, jossakin vaiheessa myös asemamies Sakari Rantalan Bertta-vaimo. Kokoonnuttiin vuorotellen kunkin jäsenen kotona, järjestettiin iltamia ja talvella hiihtokilpailuja. Sota-aikana keskityttiin tietenkin vakavampiin asioihin. Silloin oltiin isänmaallisia puolueisiin katsomatta.

Suojeluskuntalaisista Toini Manka muistaa Rantalan pojat. Hänen jatkosodassa kapteenina kaatunut veljensä Antero kuului myös suojeluskuntaan.

Viisikymmenluvun alussa Asemalle perustettiin Punaisen Ristin kyläkerho, jonka toiminnassa on ollut tiiviisti mukana mm. Anja Niinimäki. Hän kuuluu Aseman Martat -yhdistykseen, joka perustettiin vuonna 1968.

- Punaisen Ristin naiset keräävät rahaa katastrofikassaan SPR:n kohteita varten. Käymme tapaamassa kylän vanhuksia heidän kodeissaan ja vanhainkodissa. Viemme joulukukkia. Punaisen Ristin kyläkerho kokoontuu vuoroviikkoina Aseman Marttojen kanssa.

Asemalla talvi- ja jatkosodan aikana

Itse olen asunut asemalla ympärivuotisesti vuodesta 1971, mutta koko ikäni olen ollut kesäasemalainen, ihan tuolta kaukaiselta kolmikymmenluvulta alkaen. Poikkeuksena sota-aika, jolloin asuimme Asemalla yhteenmenoon kolmisen vuotta.

Kotipaikkani on nimeltään Viinimäki. Se on kallioinen Halimajärveen pistävä niemi, jonka äitini, isäni ja äitini eno Toivo Lesto ostivat nyt jo kuusikymmentä vuotta sitten. Isäni rakensi omalle niemenpuoliskolleen kaksi asuinrakennusta. Minä asun nykyisin niistä toista ja sisareni Päivi toista. Esieno Toivo rakensi omalle puolelleen niemeä saunamökin, joka oli meidänkin saunana kymmenisen vuotta. Viinimäki oli järjestyksessään kolmas asuinpaikka Halimajärven rannalla, jos ei Halimaan Sahaa asuinrakennuksineen oteta mukaan - sehän on kaksikymmenluvulta. Ensimmäinen oli Kangasalan ensimmäisen asemapäällikön Eugen Isakssonin huvila järven lounaisnurkkauksessa, sahan alueen vieressä. Ja toinen oli Rantaniemi, josta Viinimäki ostettiin. Rantaniemi eli Halimaan tila käsitti maa-alueen radan ja järven välissä. Niemet ostivat sen kaksikymmenluvun puolivälissä kirkonkylän Tarpilalta. Vielä kolmikymmenluvun aikana he myivät kesämökkitonteiksi Viinimäen ja aseman välisen alueen.

Ennen kuin Viinimäki tuli meille, se oli nimeltään Viinamäki, siis ei viini vaan viina. Mäkemme louhikoiden pimennoissa harjoitettiin pontikkateollisuutta. Isäni (tai äitini) muutti nimen myöhemmin kesymmäksi Viinimäeksi. Siis mieluummin mietoja kuin väkeviä.

Ensimmäiset omat muistoni Asemalta ovat sotavuosilta. Talven 1939-40 olimme äidin kanssa kahden sotaa paossa Viinimäessä. Isä oli rintamalla.

Joulupukki, jolla oli reppumainen pää

Muistan, tai olen muistavinani - kai äidin kertomisista - talvisodan joulupukin. Mukana oli sukulaistätejä. Ja naapurin tätejä - Niskan Toini, Aino ja Helmi sekä heidän äitinsä Helena. Siis pelkkiä naisia. Minä olin ainoa mies.

Meillä oli ihan oikea joulupukki, vaikka olikin sota.

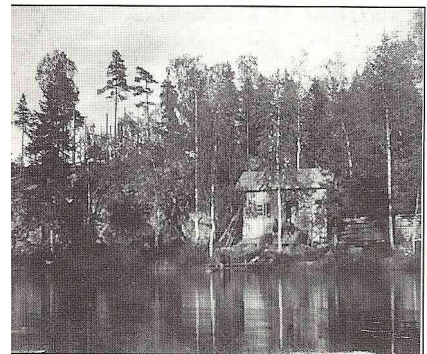
Vähän outo se kyllä oli. Sillä oli selkäreppu päässä ja se puhui naisen äänellä. Se oli sellainen sotajoulupukki.

Äitini muistelee päiväkirjoissaan noita talvisodan aikoja:

- Sitten alkoi joulun jälkeen ne talvisodan unohtumattomat pakkaset. Silloin katsottiin vain taivasta, onko kirkas ja tuleeko pommituksia. Hilja-tätini kävi viikonloppuina kasaamassa minulle pinoa metrin haloista pirtin ovensuuseinälle. Ja kun vaivalla pesin Sepon pyykkiä ja pistin sen narulle takan viereen kuivumaan, oli hihat aamulla lattian rajassa jäässä. Puhumattakaan ämpäristä keittiön pöydällä. (Talostamme tehtiin talvilämmin vasta välirauhan aikana.)

Kangasalan asemalla sotatalvena 1942. Taustalla aseman asuinkeuharm. Henkilöt vasemmalta kirjoittajan setä, metsänhoitaja Marta Kallio, äiti Kaarina Kallio ja isoäiti Hilja Lesto.

Kangasalan Aseman Viinimäen ylärakennus rakenteilla 1930-luvun puolivälissä. Isoeno Toivo Leston saunamökki on jo melkein valmis.

- Niillä pakkasilla me Sepon kanssa elettiin. Käytiin Niskalla saamassa lohtua yksinäisyyteemme. Poikettiin myös Salmijärvellä meidän tien varressa. Siellä kävi usein Toivo Jussila vaimoineen piristämässä mieliämme.

- Meillä ei ollut pakkasmittaria. Eräänä aamuna lähdimme Sepon kanssa kauppaan. Jo meidän mäessä poika rupesi valittamaan, että naamaan sattuu. Salmijärven kohdalla ymmärsin, että oli todella kylmä. Jätin Sepon Salmijärvelle ja lähdin yksin kauppaan. Asemalla asemamies Jalmari Rantala sanoi: ”Tietääkös Kallion rouva, että täällä on pakkasta yli neljäkymmentä astetta? Rouvan nenäkin on ihan valkoinen.”

Ryssiä tulee! ryssiä tulee!

Äitini päiväkirjoissa ei ole seuraavaa talvisodan aikaista tapausta, josta minulle on aika selkeä muistikuva. Kai minulle sentään on vain kerrottu se, ja olen itse muistavinani.

Olin ajatellut, että minun ainoana miespuolisena oli huolehdittava äidin turvallisuudesta. Puukivääri selässä olin marssinut edestakaisin talomme avoverannalla. Yhtäkkiä meidän tie oli ollut valkoisenaan lumipukuisia sotilaita.

”Äiti, äiti ryssiä tulee, ryssiä tulee!”, minä olin huutanut ja hakannut ovea, jota en kauhuissani ollut pystynyt itse avaamaan.

Asemalla oli ollut sotilasjuna. Oli tullut hälytys ja miehet oli komennettu maastoutumaan.

Kaupunkiasuntomme oli annettu vuokralle. Me asuimme Asemalla vielä välirauhan ajan ja kai vielä noin vuoden jatkosodan aikaakin. Huhtikuussa 1940 olin saanut sisaren, ja äiti sairasteli. Meitä lapsia oli sukulaisten ohella hoitamassa Asemalta mm. Heinosen Maire, Gunnar Heinosen sisar. Heidän kotinsa Junni, joka on kilometrin päässä kylästä metsän keskellä, tuli meille tutuksi.

Sodat koettelivat Asemaa niin kuin kaikkia Suomen kyliä. Täältä kaatui isiä ja poikia. Aseman sankarivainajia olivat Lauri Helin, edelleenkin Asemalla asuvan Eevi Helinin mies ja Ritva Kiekaran isä, samoin Ritvan miehen Jorma Kiekaran isä, Niskan poika Antero, Asarin paikalla asuneiden Niemien poika Samuli, Aleks Jussilan tyttären Ellin mies (hammaslääkäri Kari Hovin isä), Heinosen-Kaltion talon yläkerrassa asunut Aarne Tamlander, Pentti Lentola Kyötikkälästä. Muualtakin Kangasalta kotoisin olleita kaatuneita kulki kylämme kautta. Junista purettiin yksinkertaisia puuarkkuja, jotka sitten aseman lastaussillalla odottivat kuljetusta eteenpäin.

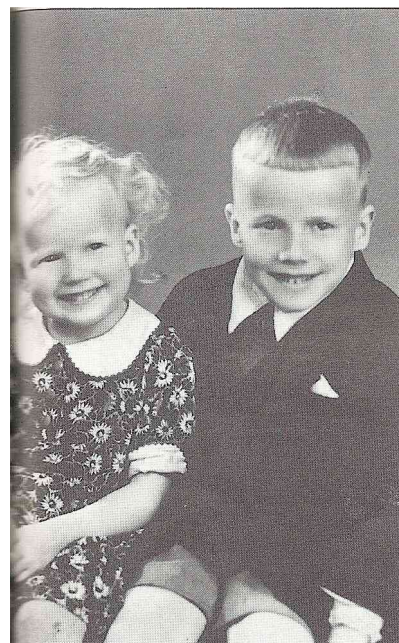
Jo sodan loppuvaiheessa meille otettiin eläimiä ja niitä pidettiin koko sotaa seuraavan korttiajan. Elukoita varten rakennettiin navetta, jossa oli omat osastot parille lampaalle, parille kymmenelle kanalle sekä sialle. Sika eli vain keväästä myöhäissyksyyn. Se otettiin yleensä Saikusta.

Jossakin vaiheessa meillä oli vuohiakin: naarasvuohi, josta saatiin maitoa, pieni soma kili ja pukki. Isä teki pukille rattaat. Se jaksoi hyvin vetää yhtä lasta kerrallaan.

Sodan jälkeen meille muutti viipurilainen Vainion perhe, äiti Lempi, isä Oskari ja tytär Helga. Vainion tati tuli eläinten takia, niitä hoitamaan.

Viinimäen ylärakennus valmiina. Kirjoittajan isä Veikko Kallio istuu portailla.

Sisarukset Päivi ja Seppo Kallio kesällä 1943. - Valokuvaamo Rasmussen.

Alussa Vainiot asuivat talvet
päärakennuksen keittiössä ja
kamarissa ja siirtyivät kesäksi
saunakamariin, kun me tulimme
maalle. Sitten heille rakennettiin
keittiö ja kamari piharakennukseen,
joka nykyisin on minun taloni. Oskari
Vainio kuoli meillä ja tytär muutti
naimisiin mentyään Mikkeliin.
Vainion täti jäi yksin, mutta asui
meillä kaiken kaikkiaan pari
vuosikymmentä, muutti sitten
keskemmälle kylää ajatellen, että oli
jo liian vanha asumaan meidän
syrjäisessä paikassamme, mutta
seuraavana keväänä hän tuli
kipinkapin takaisin. "Mie tulin
takaisin kottiin", hän sanoi. Vuoden
parin päästä hän kuitenkin muutti
tyttärensä luokse Mikkeliin.

Lokakuussa 1994 palaneen Vünimäen alarakennuksen kuisti. - Seppo Kallion valokuvakokoelma.

Aseman VPK

Kangasalan VPK:n Aseman osasto perustettiin 5.7.1945. Vuotta myöhemmin osasto sai käsiruiskun, jota säilytettiin Halimaan Sahan varastossa. Samana vuonna aloitti toimintansa osaston naisjaosto. Pian ostettiin Lokomolta moottoriruisku, jonka säilytyspaikaksi rakennettiin kalustovaja Halimajärven rantaan. VR luovutti korvauksetta tontin, ja Halimaan Saha lahjoitti puutavaran. Kalle Niemi rakensi vajan. Kylällä tehty rahankeräys tuotti osastolle 25.300 mk.

Ensimmäinen moottoriruisku myytiin vuonna 1952 ja seuraavana vuonna ostettiin Jehu 10 -merkkinen ruisku. VPK:n poikaosasto perustettiin Asemalle vuonna 1954 .

Järven rannan kalustovajasta luovuttiin vuonna 1958, ja seuraavana vuonna osasto sai ensimmäisen paloautonsa. Se oli aikaisemmin kirkonkylän osaston käytössä ollut telaperäinen Fordson Sussex. Samanlaisia englantilaiset käyttivät Saharassa toisessa maailmansodassa. Auto sai arvoisensa suojan, kun vuonna 1961 ostettiin Ruutanasta tallirakennus, joka sijoitettiin koulun pihaan. Neljää vuotta myöhemmin ostettiin uusi auto, Opel-merkkinen umpikuorma-auto, joka muutettiin paloautoksi.

Aseman VPK:n palopäälliköitä ovat olleet Simo Hakanen 1945-1948, Reima Niemi 1949-1951, Eino Leinonen 1952-1953, Toivo Salomaa 1954-1960, Veikko Bister 1961-1966, Antti Lautarinne 1967, Veikko Bister uudelleen 1968-1980 ja Matti Kautto vuodesta 1981 eteenpäin. Sihteerinä on ollut vuodesta 1949 Antti Lautarinne.

Aseman vapaapalokuntalaisia Halimajärven rannalla, taustalla sahan rakennuksia. Vas. Kalle Uihero, Antti Lautarinne (vain vähän näkyvissä), Arvi Saari, Eino Leinonen, Heikki Saari, Kalle Aaltonen, Pauli Lappi, Raimo Riihimäki, Hjalmar Blomqvist, Simo Salmijärvi, Toivo Salomaa ja Reima Niemi. - Keijo Salomaan valokuvakokoelma.

Osaston kunniajäseniä ovat olleet Reima Niemi, Antti Lautarinne, Pekka Lahtinen, Urpo Teronen ja Erkki Kaski (ent. Veäläinen). Osasto sai oman lipun 14.6.1946, sen suunnitteli Adele Meurman.

Toimintansa alusta alkaen VPK:n Aseman osasto on pitänyt huolta asemalaisten vapaa-ajasta. Kohta osaston perustamisen jälkeen aloittivat toimintansa sekakuoro ja näytelmäkerho. Jälkimmäistä veti Hilpi Koskinen. Se vieraili ahkeraan naapurikunnissa.

Vuonna 1947 Aseman VPK rakensi tanssilavan vuokramaalle Karjasillan tien varteen, Viljo Mattssonin tontin naapuruuteen. Se vihittiin käyttöön heinäkuun 5. päivänä. Vuonna 1950 lavalle rakennettiin myös näyttämö.

Osasto piti lavalla kesäjuhlia, joissa näyteltiin ja tietenkin tanssittiin. Hilpi Koskisen tytär Seela näytteli ja lausui. Lavan vieressä oli jonkinlainen pieni urheilukenttä. Lava purettiin vuonna 1955.

VPK huvitti asemalaisia myös talvella. Pidettiin hiihtokilpailuja, usein olivat vastakkain Metsäkulma ja Asema. Halimajärvellä, Reima Niemen kohdalla oli luistinrata valoineen ja musiikkeineen. Luistinrata pidettiin kunnossa vuosien 1955-1966 talvina.

1980-luvun lopussa Kangasalan VPK:n aseman osasto sulautui kirkonkylän osastoon. Auto vietiin kirkolle ja vaja purettiin Asarin tontin uudelleen järjestelyjen yhteydessä. Ainoa toimintamuoto on 80-luvun alussa aloitettu paperinkeräys.

Kangasalan VPK:n Aseman osasto juhlakulkueessa kirkolla. Edessä Aseman osaston päällikkö Toivo Salomaa, lipunkantajana Eino Leinonen, seuraavina Kalle Aaltonen, Reima Niemi ja Simo Salmijärvi. - Keijo Salomaan valokuvakokoelma.

Asemalainen Seela Sella

Seela oli lapsuuteni ja nuoruuteni ystävä. Ensirakkauteni. ENSIRAKKAUTENI suurilla kirjaimilla. Silloin Seela oli sukunimeltään Virtanen, ja hänen äitinsä oli naimisissa Koskisen Taunon kanssa. Koskisen Taunon talo oli se, jonka Matti ja Raija Koskela nyt omistavat.

Sitten Seela kirjoitti ylioppilaaksi ja kävi teatterikoulun. Hänestä tuli näyttelijä ja nykyisin hän on töissä Kansallisteatterissa, siellä Suomen ykkösnäyttämöllä.

Seela meni naimisiin ja hävisi minun elämästäni, kunnes hän pari vuotta sitten otti yhteyttä. Tapasimme ja kirjoittelimme - muistelimme lapsuuttamme ja nuoruuttamme. Sitten pyysin häntä kirjoittamaan tätä kirjaa varten.

Näin Seela kirjoitti:

"Kesän 1947 vietimme jo Kangasalla, olin silloin kymmenvuotias. Seuraavana vuonna muutimme sinne lopullisesti.

Koskisen Taunon mökki oli silloin viimeinen siellä järven takana. Meiltä eteenpäin oli vain metsää ja se kallio meidän vieressä (Tenhusen paikka).

Siellä metsikössä oli mm. kesäjuhlia meillä lapsilla, muistan Kallion lasten ja Hiedan Sepon kanssa vietetyt jonkinlaiset naamiaiset. Minulla oli punainen kreppipaperipuku - esitin kai jonkinlaista hienompaa oliota - ja sen puvun yläosa repesi yhtäkkiä. Se oli kaamea tunne - jos pojat olisivat huomanneet, se olisi ollut katastrofiakin suurempi häpeä. Jotenkin pääsin kotiin salaa vaihtamaan vaatetta, mutta vieläkin muistan sen pelon ja häpeän.

Saha oli silloin vielä toiminnassa, ja tukkilautat täyttivät järven. Joskus ylitimme järven juoksemalla tukilta tukille. Joskus putosimme tukkien väliin, sukelsimme vedestä ylös lyöden päämme tukkeihin, mutta koskaan emme osanneet pelätä mitään.

Uppotukkeja oli järvi täynnä ja sukeltaminen vaarallista, mutta joka pentu tiesi suurin piirtein, missä tukit olivat.

Joskus tapahtui pieniä vahinkoja, mutta onneksi ei pahoja.

Naapureita Halimajärven rannoilla

Neuvosen Irma asui seuraavassa talossa sahalle päin, hän oli nuorempi minua ja kamalan kaunis. Solansuun Irja asui Neuvosista seuraavassa huvilassa, hän oli kesäasukas ja oli hyvin jännittävä ystävä. Hän kertoi miehen ja naisen välisistä asioista. Minusta hän oli jotenkin kokenut ihmeellinen, koska hän TIESI.

Seela Sella nuorena Seela Virtasena Kallion lentopallokentällä. - Valokuvaaja Seppo Kallio.

Solansuista seuraavassa huvilassa asuivat Orassalot ja sitä seuraavassa Kaltiot. Hekin molemmat kesäasukkaita. Kaltiot olivat Tampereen Seurahuoneen omistajia. He olivat meidän mielestä vähän hienompaa väkeä, ravintolatyössä oli samalla jotakin "epämääräistä".

Sitten olivat sahan alueen työväenasunnnot ja vahtikoirat, suuret susikoirat, jotka olivat juoksunarussa ja joiden ohi aina urheiltiin, koska oikaiseminen sahan alueen läpi oli kiellettyä, mutta siitähän vain mentiin. Joskus koirat olivat isossa tarhassa - ja kovaa meteliä ne aina pitivät.

Vastapäätä meitä, Kallion huvilalle vievän tien varressa oli Salmijärven Simon ränsistynyt laiturin ja siitä sahalle päin Liinamaan laiturin, jonne saimme jättää veneen oikaistessamme junalle ja kaupalle. Liinamaan laiturille uinti ja sieltä takaisin oli ensimmäisen suuren uintimatkan huippu.

Seuraava laiturin aseman puolella järveä oli Eerolaisen poikien, Heikin ja Antin. He olivat vähän vanhempia, etäämpänä meistä, lapsista.

Eerolaisista seuraavana oli Niemisen laiturin. Sen muistan aina siitä, kun jo isompana olin kerran lähdössä illalla kuuden junalla kaupunkiin - teatteriin tai teinihippuihin. Tuli niin kiire, etten enää ehtinyt kiertää tien kautta, vaan oikaisin jään yli. Niemisen laiturin kohdalla putoisin jäihin. Paksu takki imi vettä, samoin jalassa olevat päällyskengät. Kaikki vetivät pohjaan, mutta pääsin ylös. Juoksisiko takaisin jäätä myöten, vai kiertäisikö pitkän matkan jääkylmissä vaatteissa. Juoksin jäätä myöten - ja onneksi pääsin suoraan saunaan - oli lauantai-ilta ja sauna lämmin. Kaikki päättyi hyvin.

Palttalan Tertun muistan järven toiselta puolelta (Pönnin toinen talo hänen vanhansa ja Wasaman välissä). Ja Metsäkulmalta Hiitelän pojat ja Tuulikin. Ja Hakasen jääkiekkoilijapojat. Jälkimmäisten vanhemmat Kaija ja Simo Hakanen olivat perusasemalaisia. He pitivät kauppaa nykyisen Asemanportin paikalla.

Huggin Hilikka oli samanikäinen kuin minä. Hän sairastui nivelreumaan nuorena - ja hänen traaginen kohtalonsa sairauden kanssa vaivasi minua. Äitini Hilpi Koskinen kuului kunnanvaltuustoon ja oli sosiaalilautakunnan jäsen. Sitä kautta tutustuin asemalaisten ongelmiin. Ihmiset kävivät meillä kotona kertomassa huoliaan. Se oli hyvin opettavaista aikaa.

Sitten kun siirtolaiset tulivat, Tenhuset muuttivat meidän viereen rakentamaansa taloon. Pidimme usein Kangasalan sosialidemokraattisen yhdistyksen kirjallisuuskerhoa heillä. Se ei ollut mitään ompeluseuraa, siellä todella luettiin hyviä kirjoja, alustettiin ja keskusteltiin.

Salon Elsa - myöhemmin Tenhusen Elsa - oli paras ja läheisin salaisuuksieni vartija. Silloin kun hän asui meidän yläkerrassa, hän oli vielä naimisissa Hermannin kanssa. Menin aina yläkertaan kertomaan rakkaushuoleni hänelle. Elsalla oli tuoretta pullaa ja hän oli aina paikalla, kun tarvittiin. Elsa tiesi kaikki kylän asiat, hän leipoi ja pesi pyykkiä kyläläisille. Ja järjesti pitoja. Elsa tunsikin kaikki ja kaikki tunsivat Elsan. Elsa on osa sitä aikaa, joka ei palaa. Ei ole enää pyykkäreitä eikä leipojia. Pyykkipäivä oli tapaus jokaisessa perheessä. Ei silloin ollut pesukoneita, pyykki pestiin saunanpadassa lipeällä ja huuhdeltiin järvessä talvellakin.

Talvi oli muutenkin hyvin erilainen kuin kesä. Aamulla piti nousta kuudelta, kun juna lähti seitsemältä. Takaisin tultiin työläisjunalla, jossa jokaisella oli oma paikkansa. Kaikki tunsivat toisensa.

Usein lähdin takaisin kaupunkiin teatteriin kuuden junalla, joten ehdin olla kotona vain puolisen tuntia, vaihdoin vaatteet, tein läksyt, loput junassa. Teatterista ehdin takaisin vasta yöjunalla, pimeässä yksin ajatuksissani otin mummun suojakseni, silloin en pelännyt. Yöllä ei voinut oikaista sahan kautta, oli liian pimeätä ja vaarallista kulkea sahan siltaa pitkin, joten

maantiematka oli ainoa mahdollisuus, ellei venettä ollut käytettävissä. Talvella voi oikaista jätää pitkin.

Siirtolaisten tultua tuli myös Kiiskilän kauppa puoleen väliin meille tultaessa. Kiiskilän Saara, Katri ja Sakari olivat kavereitani, mutta Saara ja Katri kävivät Kangasalan yhteiskoulua, joten he eivät kulkeneet junalla.

Elin vain kesäisin

Muuten oikeastaan koko Kangasalan aikani elin vain kesäisin. Se oli kuin toinen maailma. Kesällä elettiin, unelmoitiin ja rakastuttiin. Kesällä oli kaikki. Ja se johtui siitä, että Kallion lapset Seppo, Päivi ja Kirsti tulivat. Heidän huvilansa oli minulle kuin satulinna, sellaista taloa ei ollut kenelläkään muulla, ei edes kirjoissa. Iso tupa oli kuin sadun sali, käärme pullossa takan reunalla oli ihmeellistä. Kaikki oli niin toisenlaista kuin muilla. Ja Kallion lapset: avoimia, innostavia, mielikuvitusrikkaita - hekin olivat erilaisia.

Kesä alkoi oikeastaan 10.6. - Seponpäivänä. Silloin oli aina kesän ensimmäiset hipat - Hiedan Seppo tietenkin mukana

ja Kiiskilän tytöt ja Leston tytöt Terttu ja Irma. Keksimme kaikkia ihmeellisiä leikkejä ja kilpailuja. Tanssittiinkin, kun Kallion Sepolla oli oikea grammari.

Menin aina Kallioille kuin ihmeelliseen unimaailmaan. He ruokkivat luovuutta. Ne olivat ihmeellisiä kesiä. Tyttöillä ja pojilla oli omat kerhonsa. Kummatkin toimittivat lehteä.

Pyörillä käytiin sitten isompina Kirkkoharjulla tanssimassa. Muistan erään juhannuksen, kun tulimme Kallion Sepon kanssa Kirkkoharjulta ja totesimme, ettei kumpikaan ollut vielä suudellut koskaan. Olin kai silloin viidentoista ja Seppo kuudentoista. Jätimme pyörät tiensivuun ja menimme metsikköön ja aloimme suudella. Se oli jännää, mutta ei kai ihan sitä, mistä olimme unelmoineet. Pidimme kyllä toisistamme, mutta kai ensimmäinen suudelma on kaikille kokemus, ei nautinto. Sitä jännitti niin hirveästi - mutta sen muistaa.

Kesä oli niin täynnä tapahtumia. Kerran Kallion Seppo pisti käteni väkisin johonkin koloon tien varressa heille mentäessä. Siellä oli sammakko, se oli jotenkin kammottavaa. Sammakkoita oli iltaisin aina paljon, ja piti aina pelätä, ettei astu niitten päälle. Pyörällä ajaessani kuulen vieläkin korvissani parahduksen, joka tulee halkeavasta sammakosta - kamalaa!

Tytöt ja Tanskasen Pekka Kallion huvilalla kesällä 1953. Vas. Irma Lesto, hänen takanaan Terttu Lesto, Katri Kiiskilä, Päivi Kallio ja Saara Kiiskilä. Edessä Kirsti Kallio. Valokuvaaja Seela Virtanen.

Seelan kesäisiä poikakavereita Kallion huvilalla kesällä 1953. Takana vas. Simo Salmijärvi ja Pekka Tanskanen, edessä vas. Seppo Kallio, Kalevi Tuominen-Halme ja Seppo Hieta. Hiedan Seposta tuli lakimies. Hän oli Yrjö Janssonin säätiön isännöitsijä ja Suomen lentopalloliiton puheenjohtaja. Hän oli myös puheenjohtajana Sikariportaassa, isojen herrojen lentopalloporukassa, jossa pelasi mm. presidentti Mauno Koivisto. Seppo kuoli vuonna 1989. Valokuvaaja Seela Virtanen.

Yhtenä kesänä leikimme merirosvoa, ja minä istuin sidottuna veneen perässä ja pojat ottivat tapin pois. Tarkoituksena oli leikisti pelottaa ja taltuttaa vanki, mutta Koskisen Tauno seurasi rannalta ja huomasi, että leikki alkoi olla vähän liian vaarallista. Hän huusi pojille - molemmille Sepoille. Sitten minut piti pelastaa toisella veneellä. Oli ollut ihanaa olla vangittu ja pelastettu. Voi sitä erotiikan tuntua. Sitä oli muissakin leikeissämme: "Vettä kengässä" tai "Mitä tiedät kertoa ystävästäni?".

Jos minulta kysytään, mitä on jäänyt mieleen Kangasalan ajoilta, sanon: junat ja kesät Kallion lasten kanssa.

Ei pidä unohtaa "kulttuurikahvila" Pilkettä, Aseman kaljakapakkaa. Se oli kotoinen paikka, jossa kaljaporukka kävi juomassa ja juttusilla. Se oli osa elämää, naiset äityntyivät siitä. Miehillä se oli pakopaikka, meille lapsille jännä.

Kokonaista viisi jyvää

"Ammatillisesti" muistan kirjanneeni 12.7.1947: Lausuntaa Kangasalan VPK:n aseman osaston lavalla. Siitä alkaen aina kesäjuhlilla tai joulujuhlissa esitin lausuntaa, useampia kertoja nähtävästi Lauri Pohjanpään Viisi jyvää, koska myöhemmin sain Kallion Sepolta kirjeen, jossa ei ollut muuta kuin VIISI JYVÄÄ! Paras rakkauden tunnustus - ja kavertuuden.

Kesäisiin kohokohtiin kuului vielä iltapäivisin kello yhden postijunan tulo. Kaikki kesäasukkaat olivat paikalla, kaikki jännät ihmiset. Posti oli asemarakennuksessa ja siellä luukun kautta luettiin postinsaajien nimet. Ja jokainen kurkotti omansa. Siinä oli yhteishenkeä, pikkupaikkakunnan yhteenkuuluvuutta. Ei sellaista aikaa enää tule.

Jos 50-luvulla olisi tiedetty ja puhuttu saasteongelmista, pieni Halimajärvi, Halimotti olisi puhtaampi kuin nyt. Silloin sitä rasittivat suunnattomasti kaikki kotitaloudet järven ympärillä, sekä saha, mutta täytyy muistaa, että kaikilla oli kiire unohtaa sota-ajan puute, heillä oli halu vaurastua. Ei silloin ehditty ajatella ympäristöä - eihän sitä tehty sodassakaan.

Talot rakennettiin itse, mukavuuksia ei ollut. Sen ajan asemalaisnuori haaveili sisäväessasta ja lämpimästä vedestä. Jääkaappeja ei ollut - maahan kaivettuja kylmäkellareita vain - eikä pesukoneita. Itse kasvatettiin perunat, juurekset ja marjat, siinä mielessä palataan nykyään samaan aikaan.

Oli talvellakin kivaa

Joskus talvella hiihtoloman aikaan tulivat Kallion lapset maalle, se pelasti loman, tapahtui jotakin. Silloin oli pakko hiihtää hiihtolomalla ja merkitä aina päivittäin hiihtämänsä matka korttiin. Joskus Tauno teki luistinradan, se oli kivaa.

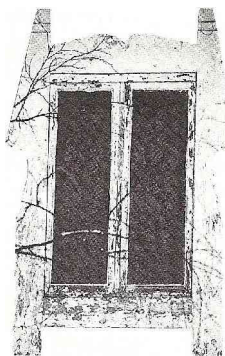
Talvisin Saaran ja Katin lisäksi alkuvuosien kavereita oli Marja-Riitta Lappalainen sahan alueelta, mutta hän muutti melko varhaisessa vaiheessa pois. Sitten olivat Helinin Terttu ja Ritva. He olivat joskus mukana Aseman Sos.dem. yhdistyksen kirjallisuuspiireissä ja muissa vastaavissa. Kumpulaiset kuuluivat myös yhdistykseen ja olivat aktiivisesti mukana koko ajan. Yleensäkin Aseman äänestäjäkunta oli vasemmistolaista, koska esim. juuri äitini Hilpi kuului valtuustoon.

Kiekaran Jormasta muistan, että hän olisi ilmakiväärillä ampunut meidän kissan Ciceron. Hän asui etelän puoleisen semaforin kohdalla, nykyisen Lapintien päässä Metsävirralla.

Talvisin, kun emme koulun jälkeen malttaneet odottaa työläisjuna, menimme vähän sitä aikaisempaan pikajunaan, koska se mahdollisesti pysähtyisi "semarilla", koska silloin oli vain yksi raidepari ja Kangasalla tuli yleensä tavarajuna vastaan, ja pikajunan oli pysähdyttävä semaforilla tai asemalla. Joskus tätä kohtaamista ei tapahtunutkaan, ja silloin piti hypätä vauhdissa pois. Ennen asemaa oli pieni mutka, jossa juna hiljensi vauhtia. Sinne vain pöllähdin lumihankeen.

Muunkinlaisia vaaratilanteita oli aina asemalla. Kun pitkät tavarajunat seisoivat siinä, oikaisimme vaunujen ali tai niiden välistä yli.

Lapsesta oli mukava katsella, kun asemalaiturilla pikajunan kiitäessä ohi, asemapäällikkö antoi kuljettajalle semmoisen kiemuran, jossa oli jokin tiedotuslippu. Ja kuljettaja tempaisi sen kiemuran vauhdissa käsivarrelleen, otti lapun ja heitti rottinkiympyrän takaisin. Oli jännä seurata, saiko kuljettaja sen vai ei. Jos hän ei joskus saanut sitä, tuntui kamalan pelottavalta ajatella, että kuljettaja ei tiedä, tuleeko toinen juna vastaan. Tai mitähän muuta hurjan tärkeätä siinä lapussa mahtoikaan olla. Yleensä he kyllä saivat sen huh!"

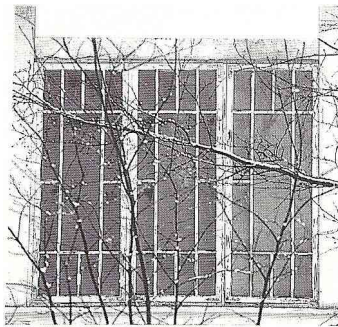

Hengellinen elämä

Asemalla ei ollut rukoushuonetta tai muuta erikoistilaa hengellisen toiminnan harjoittamiseen, mutta aseman odotushuone on palvellut sellaisena. Antti Rautonen kertoo, että hänen isänsä Arvo Rautonen ollessaan Kangasalla asemakirjurina nelikymmenluvulla teki aloitteen odotushuoneen käyttämisestä hartaustilana.

Aluksi Rautatieläisten Kristillisen yhdistyksen puhujat saivat käyttää odotushuonetta, mutta myöhemmin seurakuntakin järjesti siellä tilaisuuksia melko säännöllisesti. Tilaisuuksien aikana lipunmyynti ja muu asioiminen hoidettiin asematoimiston ulko-oven kautta.

Nykyisin seurakunnan palvelut kirkonkylässä ovat autoistumisesta johtuen helpommin tavoitettavissa kuin nelikymmenluvulla.

Aseman koulu

Tämän päivän asemalaiset tuntevat Asarin tontilla olevan vanhan rakennuksen entisenä Aseman kouluna. Se oli koulu, mutta hyvin vähän aikaa. Rakennuksessa toimi Tursolan koulun yhdistetty 1. ja 2. luokka vuosina 1957-1968.

Aseman koulun edeltäjä oli kiertokoulu kaksikymmenluvulla aina siihen asti, kun Tursolan koulu perustettiin vuonna 1926. Kiertokoulussa oli opettajana Esteri Kärjenkoski. Kiertokoulu toimi talossa, joka on Karjasillantien varressa Niskasta (nyk. Sulkava) seuraavana.

Aseman koulun talo on rakennettu ennen vuotta 1915, koska se on merkitty sen aikaisiin karttoihin. Kaksikymmenluvulla rakennuksessa toimi Sirenin kahvila. Jo silloin talossa pidettiin tansseja ja muita kyläjuhlia. Näitä perinteitä omakotiyhdistys sitten jatkoi ennen Asarin valmistumista.

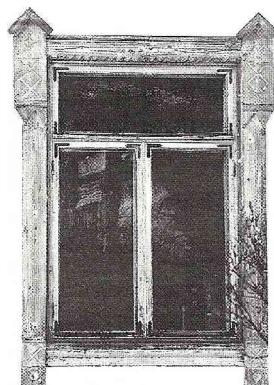
Vuosikymmenten kuluessa talo on usein vaihtanut omistajaa ja vuokralaisten määrää on turha edes yrittää laskea. Asarin paikalla asuneet Niemen sisarukset Maija-Leena ja Anna-Liisa muistavat useita talon omistajia ja vuokralaisia. Sirenin jälkeen kahvilaa piti Alliina Västinen sekä hänen jälkeensä kolme naimatonta Ojasen sisarusta.

Kahvilatoiminnan päätyttyä talon omistajia ovat olleet Puttoset, Savelat, Nurmio ja Honkavaarat. Vuokralaisista Niemen sisarukset muistavat mm. aseman kirjuri Lehdon.

Kolmikymmenluvun lopulla talo siirtyi osuusliike Voiman omistukseen, joka vuokrasi talon kesäasunnoiksi työntekijöilleen. Tällaisia kesävuokralaisia olivat mm. Kohot, Paavilaiset ja Räikköset. Sulo Saaristo oli ympärivuotinen Voiman vuokralainen. Voimalta rakennus siirtyi Kangasalan kunnalle.

Hiihtokilpailu Aseman koululla 1950-luvun lopulla. - Anna-Liisa Niemen valokuvakokoelma.

Aseman koulussa 1960-luvulla

Nykyisin Lempäälän Kuljussa asuva Arja Haapala on syntynyt Asemakylässä. Hän on sitä ikäluokkaa, joka sai käydä alakoulunsa omassa kylässään. Arja Haapala on 1920-luvulla Asemalle vanhempiensa kanssa muuttaneen Reima Niemen tytär.

Seuraavassa Arja muistelee koulunkäyntiään Asemalla:

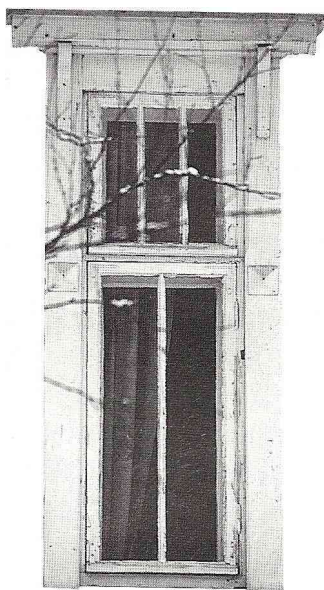
- Kävin Aseman koulua ensimmäisen ja toisen luokan vuodesta 1963 eteenpäin. Ennen koulun alkua olimme kaikki tulevat ekaluokkalaiset käyneet kouluunpääsykokeissa Tursolan koululla. Piirtelimme ja täydensimme siellä erilaisia kuvioita sekä harjoittelimme pulpetissa hiljaa istumista.
- Kouluvuosi alkoi siihen aikaan syyskuun alussa ja loppui toukokuun lopussa. Kouluviikot olivat silloin työviikkojen tapaan kuusipäiväisiä. Muistankin kuinka lauantaisin heilutimme yhden junalta tuleville työläisille, jotka menivät Voiman kauppaan ruokaostoksille.
- Ensimmäinen koulupäivä oli jännittävä ja pelottava. Tuntui kuin piha olisi ollut täynnä lapsia, vaikkei niitä ollut kuin parikymmentä. Onneksi naapurin Heljä tuli samaan aikaan ekalle luokalle.
- Anna Nurminen oli meidän opettajamme, ja Lapin Toini keitteli meille ruokaa. Olimme tunneilla samassa luokassa niin ensimmäinen kuin toinenkin luokka. Opettaja opetti meitä samaan aikaan neuvoen vuorotellen molempia luokkia. Luokassa oli kahden hengen pulpetit - kamalinta oli, jos joutui pojan viereen istumaan.
- Ruokailua varten teimme ensimmäisellä luokalla vohvelikankaasta ruokaliinan, joka sitten levitettiin pulpetille ennen ruokailua. Koulusta sai lämpimän ruoan päivällä, mutta omat voileivät oli oltava mukana. Ruokana oli useimmiten keittoa, puuroa tai velliä. Salaatteja ei vielä silloin ollut tarjolla. Ruoka kauhottiin suuresta padasta keltaiseen emalikuppiin. Hyvällä halulla söimme suklaa-, helmipuurot ynnä muut.

Luokkakuvaa Aseman koululta (kaikkien luokkatovereidensa nimiä Arja ei muista). Takarivissä vas. opettaja Anna Nurminen, Kaija Nurminen, Ari Lavonen, Rainer Salo, Raimo Koivio, joku Mikko, tuntematon, Tuomo Kauramäki, Kokon poika, tuntematon. Keskirivi vas. Timo Kauramäki, tuntematon, Erja Backenda, Sirpa Koljonen, Arja Niemi (kirjoittaja), joku Terhi, Tuula Järvensivu, tuntematon, Risto Mäkinen, tuntematon, Martti Vainio, Paul Backenda. Eturivissä vas. tuntematon, Päivi Nurminen, Anita Lahti, Hanna Lampinen, Orvokki Peltonen ja Margit Räikkönen. Loput tuntemattomia.

- Välitunnilla juoksimme pihalla, leikimme mustaamiestä, rosvoa ja poliisia, littaa tai hyppäsimme ruutua. Kaksi oppilasta kerrallaan toimi järjestäjinä. Heidän tehtäviinsä kuului taulun puhtaanapito, luokan tuuletus sekä kellon soittaminen välitunnin loppumisen merkiksi. Kellon kilinän kuullessamme ryntäsimme kaikki riviin oven eteen ja odotimme, kunnes opettaja käski sisään. Luokassa nousimme seisomaan, kun opettaja tuli huoneeseen ja istuimme vasta opettajan käskiessä.
- Tunnit kuluivat nopeasti, ja opimme lukemaan, laskemaan ja kirjoittamaan. Piirustustunneilla teimme pastelliliiduilla töitä tai revimme paperista sopivia paloja ja liimasimme ne papereille; liekö repimiselle syynä ollut saksien puuttuminen tai sitten sorminäppäryyden kehittäminen.
- Jokaisella oppilaalla oli oma naulakkonsa eteisessä. Koulu alkoi yhdeksältä tai kymmeneltä. Päivät olivat melko lyhyitä, mutta kotimatka kesti sitäkin kauemmin, sillä matkalla leikimme monet leikit. Joskus oli kuitenkin kiire katsomaan Lassieta televisiosta.
- Talvella hiihdimme ja ulkoilimme urheilutunneilla. Järjestettiin hiihtokilpailut, ja latu kiersi läheisessä metsässä. Muistan erään kerran, kun koulussa piti hiihtää, yllättäen tulikin suojasää. Lähdimme naapurin tytön kanssa suksilla kouluun, keli oli hirveä ja lumi jäi kiinni suksien pohjaan. Tullessamme koulun lähelle, näimme ettei kukaan muu ollut ottanut suksia. Niinpä emme mekään kehdanneet hiihtää, vaan piilotimme sukset lumihankeen ja kävelimme pihaan. Koulun jälkeen kaivoimme sukset hangesta ja hiihdimme kotiin.
- Ensimmäisellä luokalla opettelimme virkkaamaan ja toisella kutomaan. Suurin piirtein kaikki oppivat lukemaan Aseman koulua käydessään. Kirjoitustunneilla käytimme mustepulloa ja -kynää, ja voi sitä joka kaatoi pullonsa ja sotki pulpettinsa. Laulaminen laulukokeessa oli minusta ainakin hirtittävä kokemus, kun se tapahtui luokan edessä muiden kuunnellessa.
- Muistan erityisen hyvin äitienpäivän, kun olin toisella luokalla. Me esitimme äideille ohjelman uskosta, toivosta ja rakkaudesta. Muistan hyvin jännityksen, jota tunsin ennen esitystä. Kaikki meni kuitenkin hyvin.
- Kaiken kaikkiaan minulla on hyvät muistot Aseman koulusta, joka toimi vain muutaman vuoden ja auttoi kuitenkin monta lasta kouluelämän alkuun ja opintielle.

Halimaasta ja muista nimistä

Halimaa on tunnettu jo ainakin 1600-luvun puolivälissä. Tuolta ajalta on säilynyt Messukylän kartta (yllä), jossa Kangasalan pastoraatin puolelle on piirretty jokseenkin oikealle kohdalle, vaikkakaan ei ihan oikean muotoisena Hallimajervfi-niminen järvi.

Kylän ensimmäisten vuosikymmenten aikana järvi oli Halimaanjärvi, joissakin kartoissa Halimanjärvi ja lopuksi se on muotoutunut Halimajärveksi. Sitten Halimaan nimeä on alettu käyttää monien paikallisten nimien etuliitteenä. Niitä ovat Halimaan pysäkki, Halimaan Saha, Vähä Halimajärvi - pieni lampi vajaan kilometrin päässä Halimajärvestä luoteeseen, Halimasjärvi Messukylän puolella ja siihen Lamminrahkalta (puolen toista kilometriä Asemalta Aitolahteen päin) laskeva Halimasjärvenoja sekä myöhemmin syntyneet tien nimet Halimajärventie, Halimanpolku ja Halimanreitti. Alkuperäinen Halimaa-nimi on vielä kartoissa järven laskuojan itäpuolella.

Muita alueen historiaan liittyviä nimiä ovat Karjasillantie ja Karhunpirtintie. Karjasilta oli puusta tehty silta Halimajärven rautatien ylityskohdan rinnalla, jonka kautta kylälaisten lehmät vietiin metsälaitumille järven takaisin metsiin. Karhunpirtti taas on Väreän vanha huvila tien päässä radan varressa.

Historiallisiin nimiin voidaan myös laskea entisten tai nykyisten asukkaiden mukaan annetut tiennimet. Näitä ovat Heinosentie, joka vie Heinoselle Junni-nimiseen paikkaan, Lapintie, sen ensimmäisen asukasperheen mukaan, sekä Rantaniementie. Niemet, jotka muuttivat kylään 1920-luvulla, olivat järjestyksessä järven toiset ranta-asukkaat. Ensimmäinen oli kangasalan asemapäällikkö Isaksson, joka rakensi huvilansa järven eteläpäähän vuonna 1901. Seuraavina kolmikymmenluvun puolivälissä rantaan rakensivat kesäasuntonsa Veikko ja Kaarina Kallio, siitä Kalliontie ja Asemakalliontie.

Johdonmukaisia kylään liittyviä nimiä ovat Asemantie, Asemanraitti ja Metsäkulmantie. Sahurinpolku sahan työtekijöiden vanhojen asuintalojen luona on ainoa muisto Halimaan Sahasta. Halimajärventieltä Imatran Voimalle vievä Wattipolku osoittaa nimivalintana jonkinlaista huumorintajua.

Tammerkosken seudun kartta 1600-luvun puolivälistä. Halimajärvi ylhäällä oikealla. - Messukylän kunnallishistoria, Unto Kanerva 1946.

Teollisuusalueen tiennimet Seppämestartie, Raudoittajantie, Laatoittajantie, Puusuutarantie ja Työnjohdontie sopivat kyllä teollisuudelle pyhitetylle alueelle, mutta olisi sielläkin löytynyt vanhoja asukkaiden ja paikkojen nimiä hyödynnettäväksi. Samoin vanhan yhteislaitumen asuntoalueelle olisi toivonut muita nimiä kuin ihan tuulesta temmatuilta tuntuvat Pakkaskaari, Pohjolantie, Otavankaari ja Revontulenskaari. Kai vanha Lapintie on innoittanut nimien keksijää. Onneksi vanha Lapintien jatke on edes nimetty Asemapellontieksi. Vähän kaukaa haettuja ovat myös Metsäkulman Ilvestie ja Kontionkuja sekä Hukkataival, joka on hauska mutta ei kovin omaperäinen.

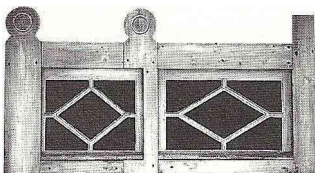
Asumaton peräjärvi

Rautatie jakoi aikoinaan puolitoista kilometriä pitkän Halimajärven kahtia jättäen länsipuolelle kaksi kolmannelta ja loput itäpuolelle. Länsipuoli on asutettu täysin sen pohjoisinta osaa lukuunottamatta. Itäpuolta kutsutaan peräjärveksi ja sen koillispohjukasta laskee puro Vesijärveen. Peräjärven kylänpuoleisella rannalla on yhden asumuksen jäänteet: ikkunaton ja oveton yksihuoneinen lautamökki, liiteri sekä järveen kaatumaisillaan oleva sauna. Kyseessä on Tursolan Heikkisen entinen kesämökki joka on ollut käyttämättömänä jo kymmeniä vuosia.

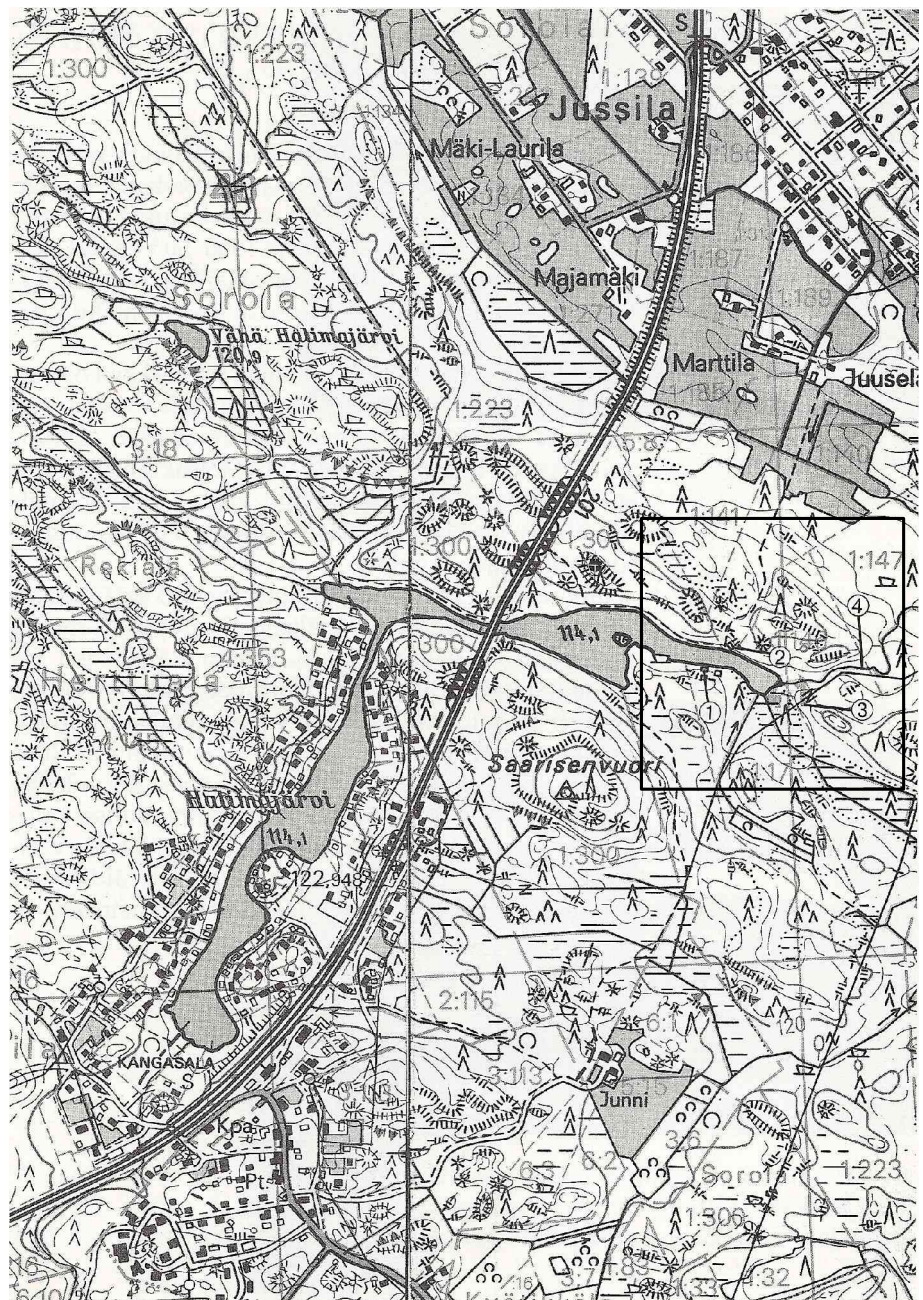
Samalla kohdalla järven toisella puolella oli vielä pari vuosikymmentä sitten vähäinen kesämökki, joka ei ollut paikalla montakaan vuotta.

Laskuojan niskalla taas oli vuosisadan alkupuoliskolla Tavelan maitopirtti. Karja tuotiin aina kesäksi lähimetsiin ja karjanhoitajat asuivat pirtissä kesän. Maito vietiin neljän aamujunalle asemalle ja siitä Tampereelle. Tonkat soudettiin ensin ratapenkalle, kannettiin siitä yli ja soudettiin toisilla veneillä aseman rantaan. Karjapirtti oli olemassa vielä kolmikymmenluvulla. Siellä viettivät kesiään Tavelan karjan kanssa Kullervo ja Suoma Hugg, nykyisen asemalaisen Hannu Huggin isovanhemmat.

Peräjärvellä on ollut teollisuuttakin. 1890-luvulla Kaarle Tavela rakennutti yhdessä kauppias K. Jokisen ja opettaja O.F. Helinin kanssa tiilitehtaan järven laskuojan pikku koskeen. En tiedä, miten kauan tiilitehdas toimi, mutta tehtailijoiden mielestä se oli hyvien liikenneyhteyksien päässä. Olihan Halimaan pysäkki sopivan lähellä (!?).

1. Heikkisen raunioitunut kesämökki.
2. Purettu kesämökki.
3. Maitopirtin paikka.
4. Tiilitehtaan paikka.

Junni, Junninnotko, Junninmäki ja Kyötikkälän mäkituvat

Karjasillantien alkupäästä erkanee Heinosen tie, joka noin kilometrin päässä päättyy keskellä metsää olevalle peltoaukiolle. Paikan nimi on Junni, ja siellä ovat Heinosen asuneet vuodesta 1936. Sitä ennen Heinosen omistivat ja asuivat Karjasillantien ja Asemantien kulmauksessa rakennuksessa, jossa kihlakunnan kestikievari toimi 20-luvun lopussa.

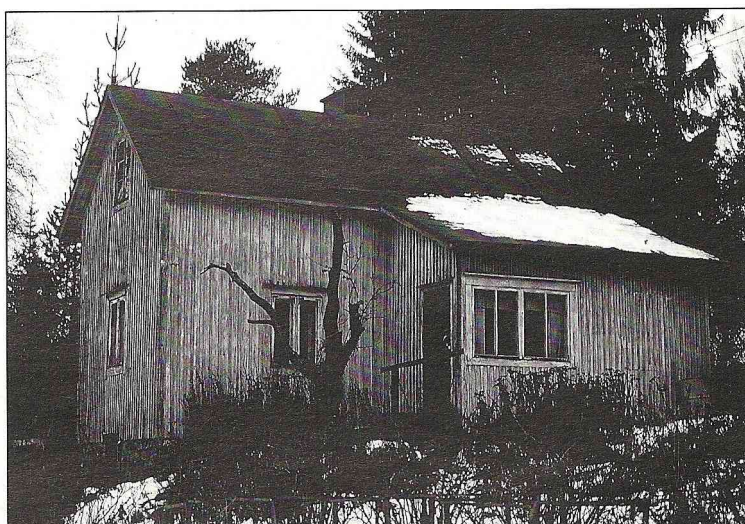
Junnin kautta kulkee Halimajärveen laskeva oja, joka alittaa Asemantien teollisuusalueelle vievän tien kohdalla. Paikka tunnetaan Junninnotkona.

Junninmäki taas on toisten mielestä siitä Metsäkulmalle nouseva mäki ja toisten taas se mäki, joka nousee Asemalle päin ja laskee taas alas Saaren ja entisen Aleksin Jussilan talojen kohdalla.

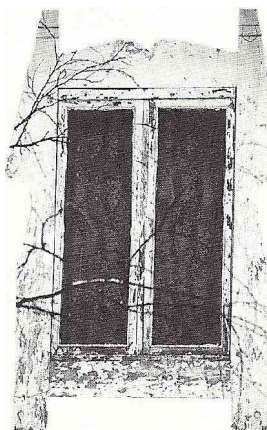
Jälkimmäisellä mäellä oli ennen Kyötikkälän mäkitupia. Yksi niistä on vielä jäljellä, Blomqvistin mökki vastapäätä Karjalasta muuttaneiden Räikkösten rakentamaa taloa. Nykyinen Viirumäen talo on yhden entisen mäkituvan paikalla. Mäen teollisuusalueen puoleisessa rinteessä oli vielä 1970-luvun alussa Rosa Maria Peltosen, Kukkamummun mökki. Kolmikymmenluvun asemalaiset saivat sieltä monivuotiset puutarhakukkansa. Rosa Maria Peltonen oli Niemen sisarusten Maija-Leenan ja Anna-Liisan Anni-äidin äiti. Viimeksi mökissä asui Toivo Salomaa perheineen.

Kyötikkälän entinen mäkitupa, myöhemmin Kukkamummun mökki teollisuusalueen ja Asemantie välisellä mäellä. - Anna-Liisa Niemen valokuvakokoelma.

Entinen Blomqvistin mökki oli myös Kyötikkälän mäkitupia. Alma ja Hjalmar Blomqvist muuttivat asemalle vuonna 1928 ja ostivat mökin Aleksin Jussilalta. - Valok. Markku Hovila.

Kyötikkälä ja Metsäkulma

Kyötikkälä ja Metsäkulma lasketaan kuuluviksi Asemakylään, vaikka ne ainakin maantieteellisesti ovat omia erillisiä kyliään, Kyötikkälä vieläpä historiallisessa mielessä. Se oli kylä jo keskiajalla. Kylänä se siis on aivan eri sarjaa kuin sadan vuoden ikäinen Asema ja puolet nuorempi Metsäkulma.

Uuden ajan alussa, vuonna 1540 Kyötikkälässä oli viisi taloa, talolla tarkoitettiin maanviljelystilaa, isompaa tai pienempää. Vuonna 1600 talojen lukumäärä oli samat viisi, mutta vuonna 1723 niitä oli vain kaksi, samoin kuin seuraavan vuosisadan vaihteessa. 1800-luvun puolivälissä kylässä oli vain yksi maanviljelystila, Kyötikkälä, josta vuonna 1797 oli tullut kruununvoudin virkatalo.

Tänään kylässä on jo vuosikausia yksityisomistuksessa olleen Kyötikkälän lisäksi kaksi maanviljelystä harjoittavaa (tai harjoittanutta) tilaa, Lentola ja Rouhiainen. Lentola on tämän vuosisadan alusta, Rouhiainen taas karjalaistilana nelikymmenluvulta.

Lentolan nykyisen isännän, Arvin isä osti vuonna 1910 erään lahkolaispapin keskeneräisen Toivonimisen huvilan sekä maita sen ympäriltä. Papin huvila on Lentolan vanhan päärakennuksen runkona.

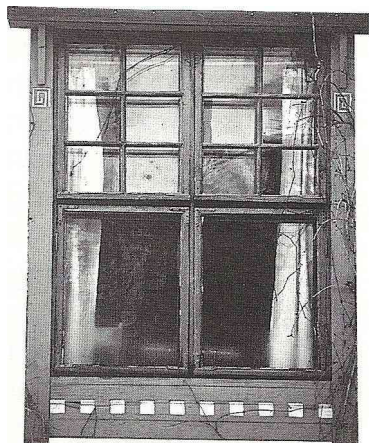
Kyötikkälän kaksi vanhaa asuinpaikkaa, nykyiset Välimäki ja Männistö ovat Kyötikkälän tilan entisiä mäkitupia.

Näiden lisäksi Kyötikkälässä on kaksi uutta taloa sekä tietenkin urheilukenttä. Näin ollen: eikö sekin ole Asemaa, koska Kyötikkäläkin on?

Metsäkulman vanhimmat talot ovat vuodelta 1937, niiden rakentajat olivat Virrat, Hiitelät ja Koivistot. Eino Virran talon omistavat Marja ja Eero Numento sekä Toini ja Toivo Hiitelän talon Merja ja Jouko Kallinen. Filip Koivisto rakensi kaksikerroksisen talonsa itse valamistaan savitiilistä, talon nykyiset omistajat ovat Marja ja Olavi Viitala.

Vähän edellä mainittujen jälkeen rakennettiin myös seuraavat kolme taloa kirkolle päin, nimittäin Olli Yli-Someron, Jouko Vuorisen ja Maire Lepistön talot. Kaikki kolme olivat alunperin hyvin pieniä mökkejä. Lepistön talon rakensi Aleksanteri Grip, Riipen Santtu, joka oli pitäjän rajojenkin ulkopuolella tunnettu erittäin taitavana seppänä mutta humalapäissään armottomana rähinöitsijänä.

Muut Metsäkulman talot ovatkin nelikymmenluvulta ja sen jälkeisiltä vuosikymmeniltä.

Aseman omakotiyhdistyksen perustamisesta ja sen ensimmäisistä vuosista

Kylämme omakotiyhdistyksen syntysanat lausuttiin Kangasalan asematoimistossa kevättalvella 1972. Silloin ei asemaa enää hallinnut asemapäällikkö. Siellä ei ollut muitakaan virkamiehiä, ei asemamiehiä. Oli vain yksi mies, asemamies-junasuorittaja Kalervo Niinimäki.

Kaupunkiin mennessäni odottelin aina junaa Kalervon toimistossa. Niin sinäkin kevättalvena 1972. VR oli uhannut sulkea asemiaan ja supistaa junavuorojaan. Pelkäsimme Kalervon kanssa oman asemamme puolesta - emmekä syyttä. Yhtenä aamuna Kalervo sanoi: - Kangasala on sitten myös niitten lopetettavien listalla.

- Voihan saatana! minä sanoin.

Mutta mehän emme lannistu, ajattelimme, asialle on tehtävä jotain. Vielä ennen junani lähtöä sovittiin, että ruvetaan puuhaamaan sellaista yhdistystä, joka ryhtyisi ajamaan kyläläisten yhteisiä asioita, muitakin kuin rautatiehommia koskevia.

Siitä se lähti liikkeelle. Kangasalan Asemaseudun Omakotiyhdistys ry:n perustava kokous pidettiin ja yhdistys perustettiin. Tämän kirjoittaja valittiin uuden yhdistyksen puheenjohtajaksi, Martti Vuorinen sihteeriksi ja Reima Niemi rahastonhoitajaksi. Kalervo Niinimäki tuli jäseneksi ensimmäiseen johtokuntaan.

Uuden yhdistyksen ensimmäisiä toimia oli yrittää vaikuttaa Valtionrautateihin, että asemalaiset saisivat pitää asemansa ja että junat edelleen pysähtyisivät siinä. Siksi lähetettiin Helsingin herrojen puheille lähetystö, johon kuuluivat Väinö Tuokko, Martti Mäkinen ja minä.

Lähetystö kävi rautatiehallituksessa, liikenneministeriössä ja eduskunnassa. Kaikkialla oltiin ystävällisiä, asemalaisten huoli ymmärrettiin, mutta todettiin sitten, että päätökset oli jo päätetty, mitään ei enää voitu. Lohdutettiin, että pysähtyvähän junat vielä, vaikka itse asema ei toimikaan. Se siitä. Lähetystö palasi kotiin. Ainakin oli yritetty. Saatiin näytetyksi, mitä mieltä VR:n toimista oltiin.

Omakotiyhdistys aloitti toimintansa kyläläisten aineellisen hyvinvoinnin lisäämiseksi. Saatiin Aamulehden varhaiskanto asukkaiden omiin postilaatikoihin. Siihen asti se oli tullut postin mukana lähempänä puoltapäivää. Valottomille teille saatiin valopisteitä, pikkuteiden hoito keskitettiin omakotiyhdistykselle.

Yhdistys panosti myös kyläläisten henkiseen viihtyvyyteen. Että heillä olisi hauskaa. Järjestettiin kaikenlaisia juhlia, kesä-, syys-, jouluku- ja muita juhlia. Niissä leikittiin, kisailtiin ja tanssittiin.

Kesä- ja syysjuhlia pidettiin Vanha-Rantalan entisessä kieverissa. Taiteilija Kauko vietti siellä kesäänsä 1970-luvulla. Hän oli innolla mukana juhlahommeissa. Kesäisin juhlia pidettiin myös Halimajärven yleisellä uimarannalla ja koulun kentällä. Joulujuhlia vietettiin koululla, kerran tai pari myös Suoraman työväentalolla. Lapsille ja aikuisille järjestettiin yleensä eri joulujuhlat.

Usein ohjelmat näissä juhlissa olivat vain paperilla. Ne olivat nimismiestä varten, että saatiin lupa tanssia. Minä en kehdannut koskaan itse viedä niitä juhlapuolue-anomuksia. Lähetin aina jonkun muun. "Kyllähän nämä Kallion ohjelmat tiedetään", nimismies sanoi aina, mutta antoi kuitenkin luvan. Jokaisessa lupahakemuksessa oli, että tervehdyssanat pitää Seppo Kallio, samoin juhlapuheen sekä että Kauko Rantala esittää katsauksen Aseman historiasta. Joskus oli vielä lausuntaa, jota lausui Veijo Niemi.

Mutta näyteltiin myös ihan tosissaan. Meillä oli oma ryhmä Kangasala-Opiston näytelmäpiirissä. Ohjaajina olivat Topi Kaunonen ja Reino Mantere. Paras näytelmäme tehtiin kuitenkin ihan omin voimin. Se oli vuonna 1973, yhdistyksen toisena toimintavuonna. Ohjaajana oli Viinimäen kesäasukas, serkkuni aviomies Matti Härmä. Näytelmä oli Laura Soinnen kirjoittama mukavasti

kylällemme sopiva postineidin ja asemapäällikön romanttinen rakkaustarina. Pääosissa Kirsti Koivio ja Seppo Kallio. Näissä 70-luvun näytelmätouhuissa olivat aktiivisesti mukana Martta Niemi ja hänen lapsensa Veijo ja Arja, Irja, Paul ja Kirsti Koivio, Heljä Pokkinen sekä Rainer Vuorijärvi.

Kahdeksankymmentäluvun alussa minä kirjoitin joukon pääosin vanhoihin satuihin perustuvia näytelmiä, joita esitettiin juhannusjuhlilla Halimajärven yleisellä ja pikkujouluissa. Näyttelijöinä oli minun ohellani lapsia, Erikssonin Mari ja Piritta, Pajulan Nina ja Aki sekä omat lapseni Timo, Leena ja Antti. Tällaisia näytelmiä olivat mm. Halimaan Lumikki, Saarisen vuoren karmea peikko, Sinihikka ja Tonttuprinssin kovat koitokset. Useissa jutuissa oli kertojana satuhahmoni, Viinimäessä asuvat Mooses-tonttu.

Näin vuosien vierittyä tuntuu, että ne olivat todella ihania aikoja, ne omakotiyhdistyksen ensivuodet. Ainakin meillä, jotka touhusimme kaikessa mukana, oli helkutin hauskaa. Nyt omakotiyhdistyksen toiminta on erilaista, mutta niinhän sen pitääkin olla. Uudet tuulet ja uudet naiset ja miehet, uusi sukupolvi on remmissä. Heillä on omat hauskinsa, meillä oli omamme: Vanha-Rantalan bileet ja näytelmät.

Onnea ja hyviä toimintavuosia nykyiselle Kangasalan Asemaseudun Omakotiyhdistykselle.

Sata kehityksen vuotta Halimaan asemakylässä

Ensimmäiset vuodet junat pyyhälsivät pysähtymättä läpi Halimaan korven vuonna 1883 avatulla Tampereen-Vaasan radalla. Suinula oli silloin kangasalalaisten juna-asema, mutta sinne oli matkaa kirkolta. Huomattiin, että Halimaan korpi oli lähempänä, rata oli sillä kohtaa vain kuuden kilometrin päässä kirkonkylästä. Halimaahan tehtiin pysäkki ja pysäkillä tie.

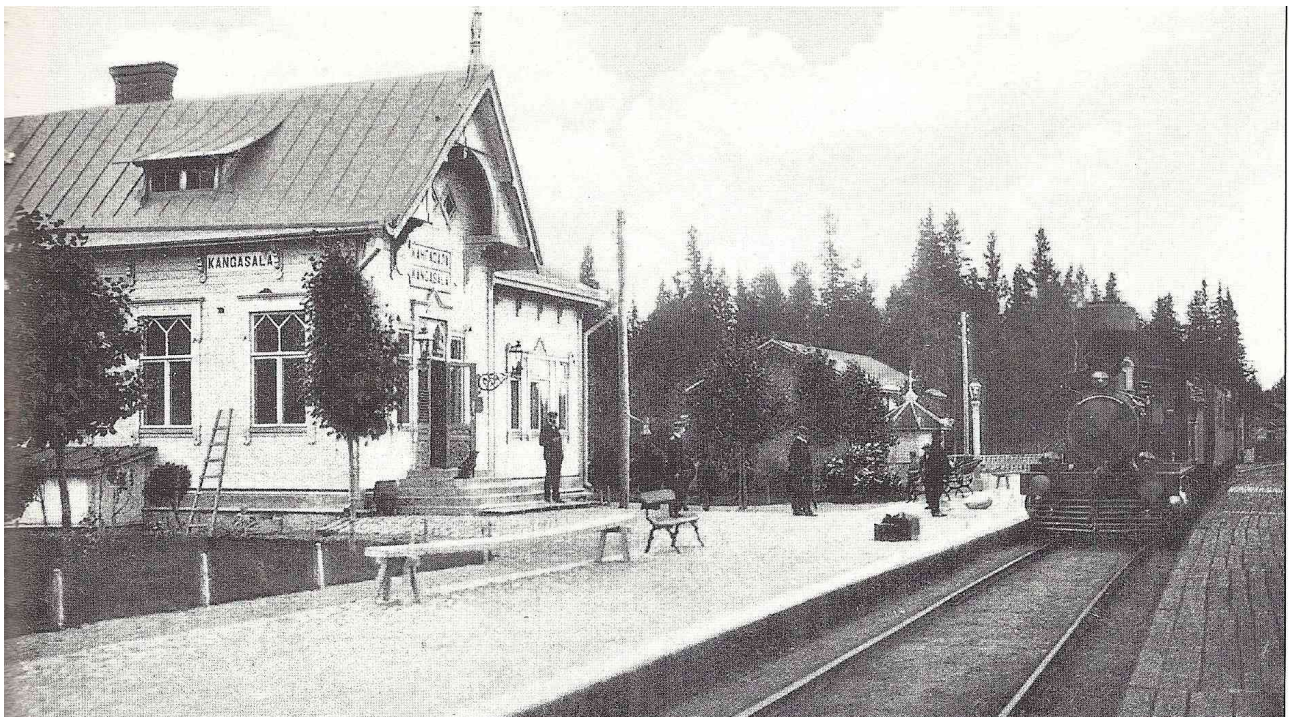
Uuden pysäkin tuntumaan alkoi muodostua kylä. Ensimmäiset asukkaat olivat rautatieläisiä, mutta sitten rupesi tulemaan muitakin. Alussa kylän kasvu oli hidasta. Se näkyi vuonna 1915 painetussa pitäjänkartassa. Siinä on Asemalle merkitty kymmenen asuinrakennusta. Kymmentä vuotta myöhemmässä talojen määrä on kaksinkertaistunut. Kolmikymmenluvun päättyessä, talvisodan kynnyksellä, asuinrakennuksia oli viitisenkymmentä.

Välirauhan aikana ja sodan päätyttyä rakentaminen oli vilkasta. Silloin kylä muodostui siksi, mikä se oli ennen 1980-luvulla rakennettua yhteislaitumen aluetta ja Metsäkulman uusia taloja.

Tällä hetkellä, 1990-luvun puolivälissä Asemalla on noin 260 taloutta. Ja lisää tulee lähivuosina, kun uusi asuntoalue rakennetaan Metsäkulman Kortekankaalle.

Aseman 260 taloudesta runsas neljännes on kylän vanhimmassa osassa, aseman puolella rataa ja Asemantie varressa. Järven puolella rataa talouksia on noin 90. Metsäkulmalla ja Kyötikkälässä on yhteensä vähän yli 80 taloutta sekä yhteislaitumella ja teollisuusalueella asuntoja on kolmisenkymmentä.

Tätä kirjoitettaessa on käytössä 31.12.1992 tehty väestönlaskenta. Sen mukaan Asemalla oli 573 asukasta, joista 0-14 -vuotiaita lapsia 158 ja 15-19 -vuotiaita nuoria 37. 20-29 -vuotiaita oli 47. 30-64 -vuotiaita asemalaisia oli 170 sekä yli 65-vuotiaita 53.

Kangasalan asema alkuperäisessä asussaan Hampurissa painetun postikortin mukaan. Asema on kuvattu ennen maamme itsenäistymistä, koska oven yläpuolella lukee KANGASALA myös venäjäksi. Taustalla näkyvä virvoitusjuomakioski siirrettiin 1920-luvulla Tuomaalan (nyk. Alholan) talon pihaan, sielläkin se oli kioskina. - Niemen sisarusten kokoelmat. (Kortti on myös tämän kirjan kansiaiheena.)

Asemakylä kehittyi rautatien mukana

Kylä oli todella asemakylä yli puolet historiastaan. Se eli rautatiestä.

Halimaan pysäkki ohitti pian matkustajamäärissä Suinulan, mutta sen sijainti ei ollut paras mahdollinen, se oli mäellä kallioiden kupeessa. Ei ollut laajentamisen mahdollisuuksia, joten se siirrettiin nykyiselle paikalleen. Rakennettiin asemarakennus, asunnot henkilökunnalle ja sivuraiteita. Nimi muutettiin Kangasalaksi, ja pysäkki kohosi rautateiden arvoasteikossa asemaksi.

Rautateiden alkuaikoina ei ollut erikseen pika- ja paikallisjunia, kaikki junat pysähtyivät kaikilla liikennepaikoilla. Niinpä esimerkiksi vuonna 1919 Kangasalla pysähtyi kuusi Tampereelle menevää ja kuusi sieltä tulevaa junaa. Matka Tampereelle kesti 32 minuuttia. Matka-aika ei paljon muuttunut vuosikymmenten kuluessa.

Kaksikymmenluvulle tultaessa Kangasalan matkustajamäärät kasvoivat kasvamistaan. Vuoden 1920 aikana asemalla myytiin 36.000 matkalippua. Kahta vuotta myöhemmin myynti oli 42.000.

Näinä kasvun vuosina asemarakennusta laajennettiin. Pohjoispäätyyn rakennettiin odotushuone ja suuri avoveranta, jotka ovat kyllä komeat, mutta rakennuksen alkuperäinen tyyli kärsi. Ja kun ikkuna- ym. koristuksia vielä yksinkertaistettiin, asemaamme ei ole kelpuutettu Suomen asemien korkeimpaan arvoluokkaan.

Pian kuitenkin matkustajamäärät rupesivat laskemaan. Vuonna 1925 myynti oli enää 22.000. Linja-autot alkoivat ajaa kirkolta suoraan Tampereelle.

Ensin Halimaan pysäkillä ja Kangasalan asemalle kuljettiin kirkolta ja muualta kestikievarikyydillä ja omilla hevosilla, sitten dilisanssilla vuodesta 1909 ja viimein omnibus-autolla vuodesta 1923. Väinö Säpyskä vaihtoi mainittuna vuonna hevosvaununsa kuorma-auton rungolle rakennettuun omnibussiin. Auto oli merkiltään Ford. Yrityksessä oli mukana Ilmari Sadonoja, joka omisti silloin nykyisen Alholan talon. He olivat ensimmäiset kangasalalaiset linja-autoyrittäjät. Vuotta aikaisemmin oli kyllä jo sahalahtelainen Arvo Ylinen ajanut Sahalahden ja Kangasalan aseman väliä. Vuonna 1923 Ylinen ajoi sekä Tampereelle että Kangasalan asemalle.

Liikenteen kasvu vuosikymmenten kuluessa - mukaan olivat tulleet myös pikajunat - aiheutti sen, että kiskoille kohdistui yhä suurempi rasitus. Kolmikymmenluvulla vaihdettiin raskaampi, 30 kilon kiskotus, mikä tarkoittaa sitä, että 1 metri kiskoa painoi 30 kg. Vuonna 1954 kiskot vaihdettiin 43-kiloisiin. Nykyiset 54 kilon kiskot on hitsattu yhteen. Kaksoisraide Oriveden ja Tampereen välille valmistui viisi- ja kuusikymmenlukujen taitteessa, mutta silloin alkoi kaukoliikenne jo olla paikallisliikennettä tärkeämpi. Jälkimmäinen oli siirtymässä kiskoilta maantielle.

Kangasalan aseman viimeinen työntekijä, asemamies-junansuorittaja Kalervo Niinimäki. Kuva otettu talvella 1972, samana vuonna, jolloin asema suljettiin ja Aseman omakotiyhdistys perustettiin. - Harjusolan Kuva/Anja Niinimäen valokuvakokoelma.

Asemasta pysäkki...

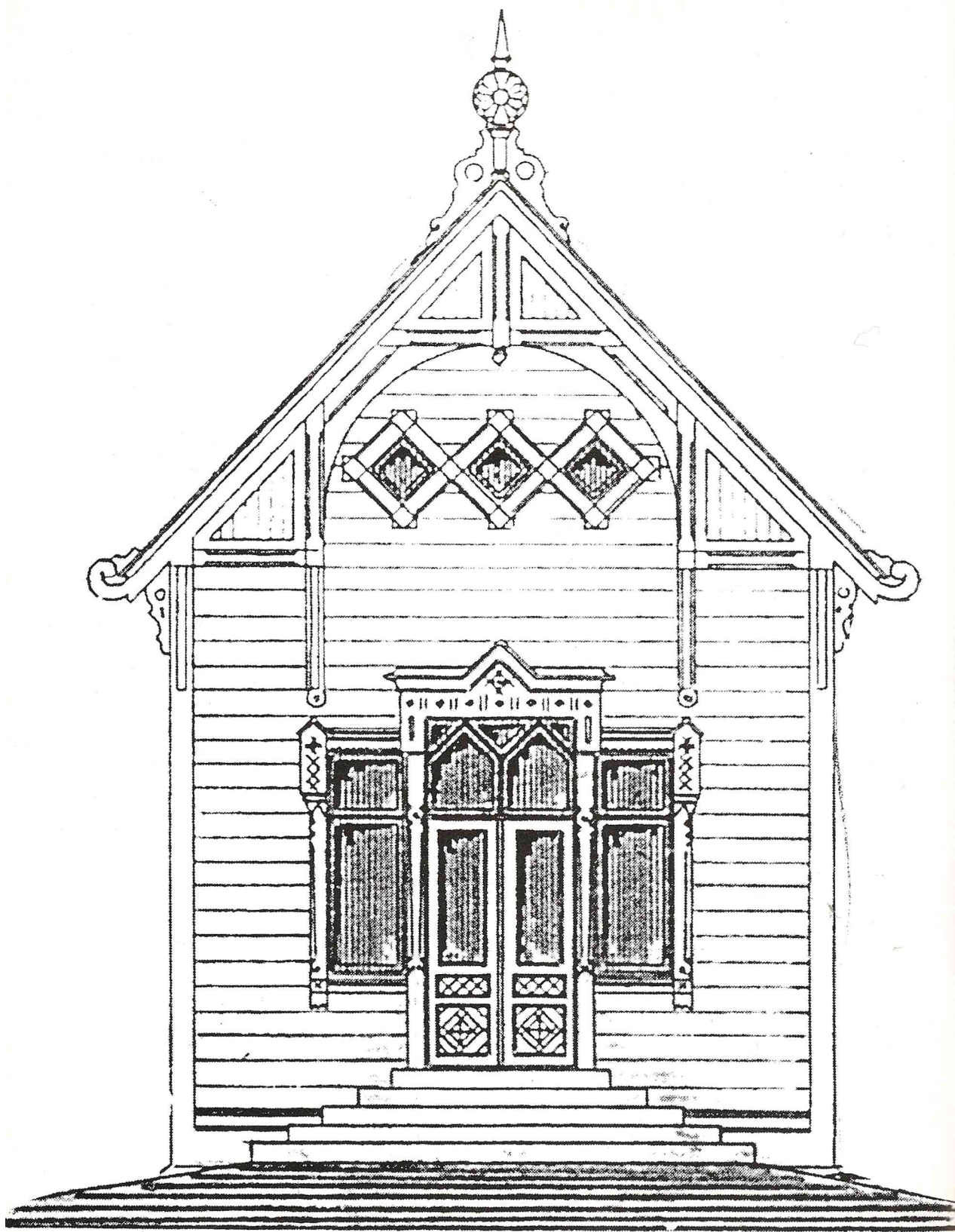
Junavuorot vähenivät vuosi vuodelta, lopulta Kangasalan asema alennettiin pysäkiksi. Viimeisen asemapäällikön Arvo Rautosen työn jatkajaksi aseman pomona tuli asemamestari Veikko Löytymäki. Toukokuusta 1969 oli henkilökuntana vain asemamies-junansuorittaja. Kyllä olivat asiat muuttuneet. Ennen asemalla oli asemapäällikkö, pari kirjuria ja useita asemamiehiä. Toukokuun 27. päivänä 1972 viimeinen asemamies-junansuorittaja Kalervo Niinimäki jätti Kangasalan aseman. Se oli lopullinen isku. Asema suljettiin. Ei enää lipunmyyntiä ja muita palveluita. Jokunen harva juna pysähtyi vielä päivässä, mutta sitten kaikki loppui lopullisesti. Kylä ei enää ollut asemakylä muuta kuin vanhalta muistolta.

Nyt Halimaan asemakylästä kuljetaan muualle harvakeen kulkevilla busseilla ja henkilöautoilla.

Halimaan asemakylässä oli posti jo pysäkin aikana viime vuosisadalla. Halimaan postipysäkki toimi 1.6.1895 - 12.11.1898 välisenä aikana. Kangasalan asemarakennuksessa posti toimi siihen asti, kun asema suljettiin, sitten yksityisiltä vuokratuissa tiloissa, ensin Ruutiaisella ja sitten Mårtenssonilla, kunnes Aseman posti lopetettiin. Se alennettiin asiamiespostiksi, jonka paikaksi tuli kyläkauppa. Sille ei kuitenkaan kuulu oikean postin harjoittama rahaliikenne. Ne hommat on hoidettava Suoraman postissa.

Sellaista on Halimaan korpeen syntyneen kylämme kehitys tyypillisenä asemakylänä. Siis siltä osin ei voi puhua kehityksestä ainakaan positiivisessa mielessä. Toki on positiivistakin kehitystä tapahtunut. On saatu pääasiassa omakotiyhdistyksen ansiosta kunnallistekniikkaa, sanomalehtien varhaiskanto jne. Ne ja kaupungin läheisyys ovat tuoneet kylään paljon uutta asutusta, teollisuuttakin.

Entinen Halimaan asemakylä elää elämäänsä ja kehittyy Asema-nimisenä tavallisena kylänä, jonka läpi sentään kulkee rautatie, ja sen kiskoilla pika- ja tavarajunia.

Valokuvia Asemalta

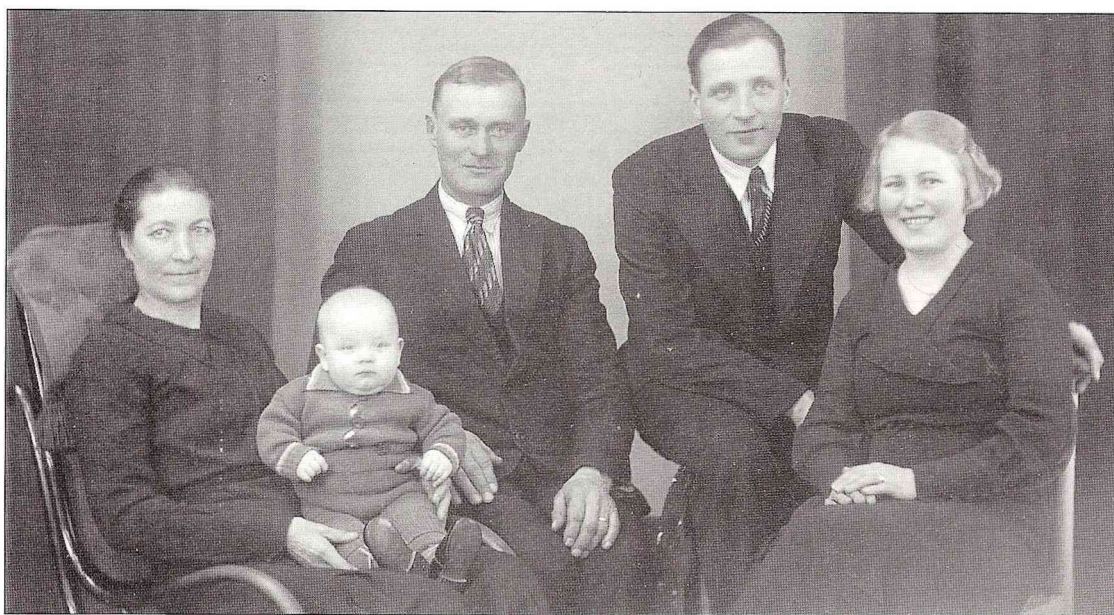
*Asemalaisia vuosikymmenten saatossa
Aseman vanhoja taloja*

ASEMALAISIA VUOSIKYMMMENTEN SAATOSSA

Kangasalan poliisi J. F. Rinne, joka rakensi nykyisen Maire ja Eero Paavolan talon vuonna 1917. Talo on Halimajärventien numerossa 7. - Jari Lindellin valokuvakokoelma.

Kuvassa vasemmalla Matilda ja Juho Niilo Tuomaala, jotka kaksikymmenluvulla omistivat Alholan talon Asemantien ja Karhupirtintien kulmassa vastapäätä nykyistä kyläkauppaa. Kuvassa mukana sukulaiset Lauri, Liisa ja Olavi Konttila. - Toini Mankan valokuvakokoelma.

Asemalaisia Kustaa Niemen pihassa. Bertta ja Sakari Rantala, Kalle Erkkilä, Anna Vuorista, joka piti pyhäkoulua Aseman lapsille kodissaan Karjasillantien varrella, Kustaa ja Anni Niemi, Aune Hiiri ja Maija-Leena Niemi. Edessä Sirkka Hiiri. - Anna-Liisa Niemen valokuvakokoelma

Nelikymmenluvun asemalaisia. Vas. Martta ja Hilma Väre sekä Hjalmar ja Alma Blomqvist. - Anna-Liisa Niemen valokuvakokoelma.

Nelikymmenluvun asemalaisia aseman puistossa. Vas. Eino ja Sylvi Leinonen, Toivo Hiitelmä, Maire Mäkinen (myöh. Nuorto, Akseli Väreän tytär), Raita Rouhiainen, Signe Aaltonen, Oiva Mäkinen (myöh. Nuorto), Toini Hiitelmä, Lilli Liinamaa, Matti Ilmonen, Helvi Kulmala, Yrjö Liinamaa, tuntematon ja Helmi Niska. - Toini Mankan valokuvakokoelma.

Pääasiassa Halimajärven ranta-asukkaita Eino ja Sylvi Leinosella joskus 1940-luvulla. Vas. Irja Leiniö (edessä), Kalle Aaltonen, Helvi Kulmala, Hanna Salmijärvi, Signe Aaltonen, Lilli Liinamaa (keskirivissä), Yrjö Liinamaa (edellisen takana), Tuovi Fager (eturivissä), Taimi Nieminen, Toivo Nieminen (edellisen takana), Reino Aaltonen, edessä Sylvi ja Eino Leinonen, heidän välissään Kirsti Aaltonen (myöh. Lodi), Tauno Koskinen (edellisen takana), Aili Palttala, Hilpi Koskinen, Kalevi Kulmala ja Niilo Fager. Kulmalan takana tuntematon otsa. - Maire ja Eero Paavolan valokuvakokoelma.

ASEMAN VANHOJA TALOJA

Nykyisellä Asarin tontilla oleva vanha rakennus tunnettiin aikaisemmin Sirenin kahvilana ja Voiman huvilana ja viime vuosikymmeninä Aseman kouluna. Tursolan koulun yhdistetty 1. ja 2. luokka toimi rakennuksessa vuosina 1957-1968. Keskellä takana Alholan talo, joka on Aseman vanhimpia. Ilmari Sadonoja piti siinä kahvilaa 1920-luvun alussa. Oikealla vuonna 1905 rakennettu Höllin talo, jossa Impi ja Erkki Muikku ovat asuneet viimeiset 17 vuotta vuoteen 1994 saakka. - Valokuvaaja Iris Jokipii

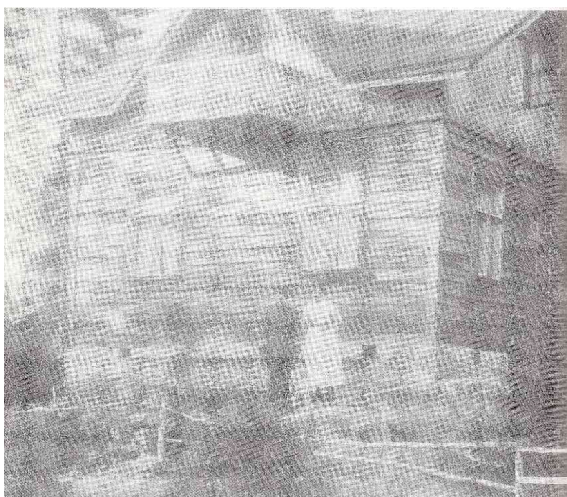

Huvila Karhunpirtti saman nimisen tien päässä vuonna 1932. Oikeanpuoleinen kuisti on myöhemmin muutettu umpinaiseksi lasiverannaksi. Talon rakensi vuonna 1919 kauppamatkustaja Gunnar Kustaa Vesanta. Vuonna 1923 sen osti kauppias August Kahila sekä vuonna 1931 Väreeseen sisarukset Hilma, Maritta ja Toivo sekä heidän isänsä Emmanuel Väre. Huvilan nykyinen omistaja on Seija Maijala o.s. Väre. - Seija Maijalan valokuvakokoelma.

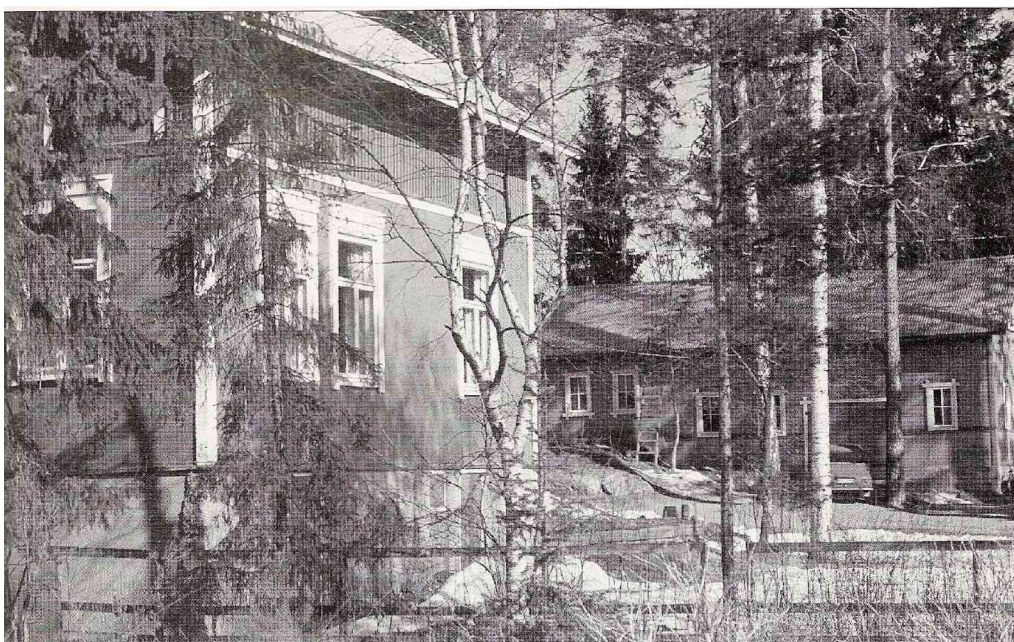

Vuoriston talo Karjasillantien numerossa 26 paloi vuoden 1970 tienoilla, jolloin siinä myös kuoli yksi mieshenkilö. Viime sodan aikana ja sen jälkeen talossa asuivat Vuoriston sisarukset Anna, Hilja ja Sasu. Anna piti pyhäkoulua ja Hilja oli ompelija. Kuva on kolmikymmenluvun alusta, jolloin Rosenqvistin perhe omisti taloa. Kuvassa mukana Rosenqvistejä. - Toini Mankan valokuvakokoelma.

Kaksi kuvaa entisestä Lundstedtin, nykyisestä Hovilan talosta. Vasemmalla rakennus alkuperäisessä asussaan vuosisadan alussa. Talon edessä ratamestari Johan Lundstedt ja hänen vaimonsa Fanny. 1980-luvulla otetussa kuvassa oikealla piharakennus, jossa toimi saippuatehdas tämän vuosisadan ensikymmeninä. - Valok. Iris Jokipii.

Tunnettuja asemalaisnimiä

Meurman, Agathon, valtiopäivä- ja suomalaisuusmies. Syntynyt 9.10.1826, kuollut 17.1.1909. Kotitalonsa Liuksialan isäntänä vuodesta 1849 kuolemaansa saakka. Hänen ansiostaan rautatie tuli Halimaahan ja kylä syntyi. Rata tekee MEURMANIN MUTKAN itään ennen kuin kääntyy pohjoiseen ja luoteeseen Vaasaa kohti.

Isaksson, Alexander Eugen, Kangasalan ensimmäinen asemapäällikkö. Päällikkönä vuosina 1898-1908. Halima-järven ensimmäinen ranta-asukas. Hän rakensi vuonna 1901 näihin päiviin asti Kaltion huvilana tunnetun rakennuksen järven lounaiskulmaan. Huvila on edelleen pystyssä.

Granholm, Bruno E, rautatiearkkitehti, Kangasalan aseman suunnittelija. Tampereen rautatievirkamiestalo Hämeenkadun ja Rautatienkadun kulmassa on myös hänen piirtämänsä.

Kallio, Armas Veikko Ensio, (1893-1973) rakennusinsinööri, arkkitehti. Halimajärven ensimmäisiä kesäasukkaita. Suunnitteli 40 vuoden ajan taloja Tampereelle ja sen ympäristökuntiin. Tunnetuimpia töitä myöhemmin Nykyaiteen museoksi muutettu apteekkari Severi Haapasen palatsi Pyynikin rinteellä, Tampereen ensimmäinen "Pilvenpiirtäjä" Satakunnankatu 12:ssa (Karhu Apteekin talo), Laukon kartanon päärakennus Vesilahdella, Suomen Trikoo ja monet muut tehdasrakennukset. Toimi myös huonekalusuunnittelijana sekä yhdessä kuvanveistäjä Evert Porilan kanssa erilaisten muistomerkkien (mm. Kalevankankaalla) tekijänä.

Rantala, Kauko, (1931-1981) graafikko, taidemaalari. Hänen isoisänsä oli Kalle Rantala, joka tuli Halimaahan pitämään majataloa vuonna 1895 ja rakensi vuonna 1898 oman majatalon uuden aseman viereen, Vanha-Rantalan, jossa Kauko Rantala asui kesiä ja lopulta myös yhden talven kuolemaansa saakka. Kauko toimi opettajana Suomen taideakatemian koulussa ja Oulun yliopiston arkkitehtiosastolla. Töitä Ateneumin, Oulun kaupungin, Sara Hildenin ym. kokoelmissa.

Sella, o.s. Virtanen Seela Maini Marjatta. Syntynyt 30.12.1936. Näyttelijä. Asui ensimmäiset ikävuotensa Tampereen Pispalassa, vuodesta 1947 Kangasalan Asemalla. Ylioppilas tampereen tyttölyseosta 1957. Teatterikoulu (nyk. Teatterikorkeakoulu) vuosina 1957-58. Näyttelijänä Hämeenlinnassa ja Turussa, Intimiteatterissa ja radioteatterissa sekä vuodesta 1990 alkaen Suomen Kansallisteatterissa. Yhdessä edesmenneen miehensä Elis Sellan kanssa tehnyt tunnetuksi juutalaista kulttuuria sekä jiddishinkielistä lauluperinnettä Suomessa.

Lahtinen Reijo. Syntynyt 14.8.1939. Oopperalaulaja. Asunut lapsuutensa Kangasalan Asemalla. Opintoja Tampereen Musiikkiopistossa (nyk. Konservatorio) ja Sibelius Akatemiassa sekä ulkomailla. Opettajia mm. Matti Hannula, Jaakko Ryhänen ja Juri Stutnik. Laulanut Tampereen oopperassa 35 vuotta. Vierailuja Suomen Kansallisoopperassa, Savonlinnan oopperajuhlilla sekä vuoden 1995 alussa Vaasassa. Lisäksi hän on esiintynyt televisiossa ja useissa maamme teattereissa laulu- että puherooleissa.

Paunu, o.s. Kallio Päivi Helena. Syntynyt Tampereella 3.4.1940. Kuvaamataidonopettaja, taidemaalario Asui vauvavuotensa Kangasalla, sitten kesäisin, nyt ympärivuotisesti. Opinto- ja maalausmatkoja Euroopan maihin, Afrikkaan ja Pohjoiselle jäämerelle. On tullut tunnetuksi Suomenlinnan maalarina siellä asuessaan, sitten pispalalaisena ja nyt asemalaisena. Toimii kuvaamataidonopettajana Kangasalan peruskoulun yläasteella.

Lähteet

KERTOJIA:

Arja Haapala, o.s. Niemi, Lempäälä Kulju

Inga Ikäheimonen, Kangasala Ruutana

Toini Manka, o.s. Niska, Tampere

Matti J. Mäkelä, Tampere

Anna-Liisa Niemi, Tampere

Maija-Leena Niemi, Tampere

Eero Paavola, Kangasala Asema

Maire Paavola, o.s. Aaltonen Kangasala Asema

Seela Sella, o.s. Virtanen Helsinki

Aune Kaarina Kallio, o.s. Lindholm (1915-1984)

Armas Veikko Ensio Kallio (1893-1973)

Kauko Rantala (1931-1981)

LEHTIKIRJOITUKSIA:

Laina Järvinen, o.s. Kallio, nimimerkki Vippi, Aamulehti 6.6.1942

Seppo Ilmari Kallion artikkeleita Kangasalan Sanomissa, Aamulehdessä ja Tammerkoski-lehdessä

KIRJOJA:

Olavi Anttila: 110 kehityksen ja kasvun vuotta, Kangasalan historia III 1865-1975, Kangasala 1987

Sua katson synnyinseutu, Kangasalan Kuvataiteen Ystävät r.y. 1979

VALOKUVAT JA PIIRROKSET:

Lähteet merkitty kunkin kuvan kohdalle

Markku Hovilan kuvaamat asemalaiset ikkunat

Sivu 11: Marja Martikaisen talon (ent. Kyröläisen kauppapuutarha) piharakennuksen vintinikkuna. (Halimajärventie 2).

Sivu 13: Höllin talon kuistin yläikkuna. (Nykyiset asukkaat Raija ja Raino Kylkilahti, Asemantie 482).

Sivu 14: Marja Martikaisen talon piharakennuksen ikkuna.

Sivu 16: Asemarakennuksen vinttikamarin ikkuna. Rakennuksen nykyiset omistajat Eija ja Alpo Dahlman.

Sivu 24: Entisen Rantalan kieverin, nykyisen Kirsti ja Jussi Korpelan talon asemanpuoleisen päätykamarin ikkuna. (Asemantie 484)

Sivu 27: Aseman entisen asuntokasarin, nykyisen Riitta ja Tuomo Dahlmanin talon kaksoisikkuna.

Sivu 29: Höllin talon ikkuna.

Sivu 30: Asemarakennuksen vinttikamarin ikkuna.

Sivu 31: Marja Martikaisen talon piharakennuksen vintinikkuna.

Sivu 34: Aseman entisen asuntokasarin piharakennuksen ikkunat.

Sivu 35: Ilkka Hovilan, entisen Aleksi Jussilan talon ikkuna. (Asemantie 434)

Sivu 45: Aseman käytöstä poistetun eteläpuoleisen ylikäytävän pielessä sijaitsevan entisen Salon talon vintinikkuna.

Sivu 46: Niskan, nykyisen Aino Sulkasen talon kulmaikkuna. (Karjasillantie 28)

Sivu 47: Asemarakennuksen pihanpuoleinen ikkuna.

Sivu 49: Niskan-Sulkasen talon ikkuna.

Sivu 51: Asemarakennuksen julkisivun päätykolmion vintinikkunat.

Sivu 52: Aseman entisen asuntokasarin piharakennuksen ikkunat.

Sivu 53: Entisen Salon talon vintinikkuna.

Sivu 54: Aune Vuorijärven talon vinttikamarin ikkuna. (Karjasillantie 13)

Sivu 56: Asemarakennuksen julkisivun päätykolmion vintinikkunat